

MACMILLAN POLSKA

Program nauczania języka angielskiego

zgodny z nową podstawą programową

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dnia 14 lutego 2017 r.

DLA II-ego ETAPU EDUKACYJNEGO

(szkoła podstawowa, klasy **IV-VIII**)

Ewa Piotrowska
Tomasz Szyber

Spis treści

I. WSTĘP	3
A. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU I JEGO GŁÓWNE ZAŁOŻENIA	3
B. ADRESACI PROGRAMU	4
C. WARUNKI REALIZACJI ZAŁOŻEŃ PROGRAMOWYCH	6
D. CHARAKTERYSTYKA UCZNIÓW	8
II. CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA	10
A. CELE KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO	10
B. CELE KSZTAŁCENIA JĘZYKOWEGO – WYMAGANIA OGÓLNE	11
III. TREŚCI NAUCZANIA	15
IV. REALIZACJA PROGRAMU	24
A. METODY	24
B. FORMY PRACY	26
C. TECHNIKI PRACY	27
1. <i>Słuchanie</i>	27
2. <i>Mówienie</i>	28
3. <i>Czytanie</i>	30
4. <i>Pisanie</i>	32
5. <i>Nauczanie słownictwa</i>	32
6. <i>Nauczanie gramatyki</i>	33
7. <i>Techniki kształcenia samodzielnego uczenia się</i>	34
8. <i>Techniki indywidualizacji pracy</i>	35
9. <i>Korelacja treści z różnych przedmiotów / prace projektowe</i>	37
10. <i>Nauczanie zagadnień kulturowych</i>	38
11. <i>Inne techniki pracy uatrakcyjnijające lekcje</i>	40
V. OCENIANIE	41
A. OCENA OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW	41
1. <i>Przedmiotowy system oceniania</i>	42
2. <i>Kontrakt</i>	43
3. <i>Szczegółowe kryteria oceniania</i>	45
4. <i>Sprawdziany</i>	52
5. <i>Ocenianie kształtujące</i>	53
B. OCENA PRACY NAUCZYCIELA	55

I. WSTĘP

*„Skuteczne **porozumiewanie się** w języku obcym nowożytnym – zarówno w mowie, jak i w piśmie – stanowi nadrzędny cel kształcenia językowego.”*

**Podstawa programowa kształcenia ogólnego,
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r.**

A. Ogólna charakterystyka programu i jego główne założenia

Niniejszy program jest przeznaczony do realizacji w **klasach IV-VIII** szkoły podstawowej, w których obowiązuje podstawa programowa określona w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia **14 lutego 2017 r.** w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej (załącznik 2). Zgodnie z treścią uzasadnienia do nadmienionego rozporządzenia, od roku szkolnego 2017/2018 nowa podstawa programowa obejmuje klasy IV i VII, a w latach następnych zacznie również obowiązywać w kolejnych klasach szkoły podstawowej.

Nowa podstawa programowa zakłada **spiralny układ treści nauczania** w rozumieniu powtarzania i utrwalania materiału na kolejnych etapach nauczania. Oznacza to, że wymagania stawiane uczniom na kolejnych etapach edukacyjnych powinny być spójne i charakteryzować się, w myśl zasady kumulatorywności, rosnącym stopniem trudności i złożoności, tak aby uczeń na kolejnych etapach kształcenia pogłębiał zdobywane wiadomości oraz rozwijane umiejętności. W zakresie nauki języka obcego nowożytnego ta ciągłość kształcenia jest szczególnie ważna ze względu na wyjątkowy charakter nauki języka jako narzędzia komunikacji – umiejętności językowe uczeń musi rozwijać nieprzerwanie, stopniowo i systematycznie.

Nowa podstawa programowa dla szkoły podstawowej podkreśla istotę wszechstronnego, **integralnego rozwoju** każdego ucznia. Wśród głównych celów szkoły zakłada m.in. rozwijanie kompetencji takich jak kreatywność, innowacyjność, przedsiębiorczość oraz umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, argumentowania i wnioskowania. Kładzie nacisk na rozbudzanie naturalnej ciekawości poznawczej uczniów, kształtowanie postawy otwartej wobec świata, a także ukierunkowanie uczniów ku wartościom i postawom, w tym współpracy i szacunku dla innych.

W myśl nowej podstawy programowej **komunikacja** i współpraca w grupie to kluczowe umiejętności dla rozwoju młodego człowieka. Jedną z nadrzędnych umiejętności, jakie – zgodnie z założeniami nowej podstawy programowej – powinny być rozwijane w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej, jest sprawne komunikowanie się w języku polskim oraz w językach nowożytnych. Dlatego też w niniejszym programie nauczania umiejętnościom tworzenia wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz reagowania na usłyszane bądź odczytane komunikaty przypisano nadrzędną wartość.

Obowiązkiem całej szkoły, jak i każdego nauczyciela, jest realizowanie wymagań opisanych w podstawie programowej. Wszystkie cele i treści nauczania zawarte w dokumencie podstawy programowej muszą być uwzględnione w działalności edukacyjnej szkoły określonej przez zestaw programów nauczania oraz program wychowawczo-profilaktyczny szkoły. Dlatego też niniejszy program nauczania zawiera szczegółowe cele kształcenia i wychowania, treści zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego oraz opis założonych osiągnięć ucznia na koniec drugiego etapu edukacyjnego. Ponadto, w programie ujęte zostały sposoby osiągania celów kształcenia i wychowania, formy i techniki pracy z uczniami szkoły podstawowej oraz propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć uczniów.

B. Adresaci programu

Adresatami niniejszego programu nauczania są nauczyciele języka angielskiego w szkole podstawowej, prowadzący zajęcia językowe w klasach **IV-VIII** z uczniami **kontynuującymi** naukę języka angielskiego rozpoczętą na pierwszym etapie edukacyjnym.

W myśl nowej podstawy programowej w szkole podstawowej uczniowie uczą się dwóch języków obcych nowożytnych: pierwszego języka od klasy I, drugiego od klasy VII. Niniejszy program zakłada, iż język angielski jest pierwszym językiem obcym, a zatem na drugim etapie edukacyjnym uczniowie kontynuują naukę angielskiego rozpoczętą w klasach I-III.

Dodatkowo, zgodnie z nową podstawą programową, przewidziano możliwość nauczania jednego z dwóch obowiązkowych języków obcych nowożytnych w zwiększonej liczbie godzin w **oddziałach dwujęzycznych**. Zgodnie z Ustawą Prawo oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 r., przez oddział dwujęzyczny należy rozumieć oddział szkolny, w którym nauczanie jest prowadzone w dwóch językach: polskim oraz obcym nowożytnym w zakresie co najmniej dwóch przedmiotów. W takich oddziałach, uczniowie mają również więcej godzin języka angielskiego w tygodniu.

Niniejszy program uwzględnia zatem **dwa warianty** nauki języka angielskiego na drugim etapie edukacyjnym:

1. jako kontynuacja z klas I-III w standardowym wymiarze godzin;
2. jako kontynuacja z klas I-III w zwiększonym wymiarze godzin w oddziałach dwujęzycznych od klasy VII.

Zakresy tematyczne, podobnie jak makro- i mikroumiejętności uwzględnione w wymaganiach podstawy programowej dla obu nadmienionych wariantów są jednakowe. Kluczową różnicą są określenia zawarte w opisie poszczególnych wymagań ogólnych i szczegółowych (tj. „bardzo podstawowy” i „podstawowy”), co oznacza, że uczniowie w oddziałach dwujęzycznych na zakończenie danego etapu kształcenia powinni wykazać się opanowaniem bardziej zaawansowanych treści językowych, jak również osiągnięciem wyższego poziomu rozwijanych

umiejętności językowych. Zgodnie z założeniami nowej podstawy programowej, na zakończenie drugiego etapu edukacyjnego uczniowie kontynuujący naukę języka angielskiego z klas I-III w standardowym wymiarze godzin powinni osiągnąć poziom zaawansowania odpowiadający poziomowi **A2+** (B1 w zakresie rozumienia wypowiedzi) – i na takim poziomie językowym opracowywane będą zadania na egzaminie ósmoklasisty, zaś uczniowie w oddziałach dwujęzycznych poziom **A2+ / B1** w sześciostopniowej skali poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych określonych w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego (ESOKJ) (z ang. CEFR – *Common European Framework of Reference for Languages*), opracowanym przez Radę Europy. Należy jednak podkreślić, że jest to **minimalny** stopień zaawansowania, jaki powinien osiągnąć przeciętny uczeń kończący szkołę podstawową. Wskazane jest, aby uczniowie osiągnęli poziom wyższy, jeśli tylko wykazują takie chęci i umiejętności.

Etap edukacyjny	Opis	Nawiązanie do poziomu ESOKJ
Etap I – klasy I-III	Język angielski jako pierwszy język obcy nauczany od klasy I	A1
Etap II – klasy IV-VIII	Język angielski jako pierwszy język obcy – kontynuacja z klas I-III	A2+ (B1 w zakresie rozumienia wypowiedzi)
	Język angielski jako pierwszy język obcy – kontynuacja z klas I-III – dla oddziałów dwujęzycznych	A2+ / B1

Przewidywany poziom zaawansowania językowego na zakończenie danego etapu kształcenia.

W niniejszym programie nauczania nauczyciele znajdą pomoc i wskazówki dotyczące sposobów realizacji zadań szkoły i nauczyciela określonych przez nową podstawę programową, w tym wskazówki odnośnie określenia celów nauczania, a także wykaz przydatnych metod, form i technik pracy wraz ze standardami osiągnięć zgodnych z założeniami nowej podstawy programowej. Program umożliwi również opracowanie systemu kontroli bieżącej i okresowej oraz dokonanie właściwego wyboru materiałów do nauczania języka. Program adresowany jest również do rodziców, którzy chcieliby poznać zakres treści nauczania, metody pracy, standardy osiągnięć i kryteria oceniania poszczególnych sprawności językowych i innych form aktywności uczniów.

C. Warunki realizacji założeń programowych

W wyniku reformy zmianie uległ nie tylko dokument opisujący podstawę programową, ale także warunki jego realizacji. Zasadniczą zmianą jest wprowadzenie ramowych planów nauczania, które określają **tygodniowy wymiar godzin** danego przedmiotu, w danej klasie, a nie jak dotychczas – liczbę godzin przeznaczonych na realizację podstawy programowej w całym cyklu kształcenia.

W przypadku klas IV-VIII szkoły podstawowej na naukę pierwszego języka obcego nowożytnego przewidziano po **3 jednostki lekcyjne na tydzień**, czyli 90 godzin rocznie (450 godzin lekcyjnych na cały drugi etap kształcenia). W oddziałach dwujęzycznych uczniowie otrzymają w klasie VII i VIII **dotatkową** pulę godzin języka – w wymiarze **2 jednostki** lekcyjne tygodniowo.

SZKOŁA PODSTAWOWA – II etap edukacyjny					
	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6	Klasa 7	Klasa 8
Pierwszy język obcy	3	3	3	3	3
Oddziały dwujęzyczne				3+2	3+2
Drugi język obcy				2	2

Tygodniowa liczba godzin przeznaczona na naukę języków obcych nowożytnych w szkole podstawowej.

Nowa podstawa programowa jako nadrzędny cel kształcenia językowego na wszystkich etapach kształcenia stawia **skuteczne porozumiewanie się** w języku obcym nowożytnym, zarówno w mowie, jak i w piśmie. Nadając priorytetowe znaczenie rozwijaniu kompetencji komunikowania się w języku obcym, dokument zobowiązuje szkoły do zapewnienia takich warunków, w których godziny przeznaczone na kształcenie językowe zostaną wykorzystane w sposób optymalny.

Jednym z niezbędnych warunków, aby osiągnąć nadmieniony cel, jest zapewnienie przez szkołę na II etapie kształcenia zajęć z języka obcego nowożytnego, którego uczeń uczył się na I etapie edukacyjnym, i którego nauka będzie mogła być **kontynuowana** na III etapie kształcenia. Dlatego też niniejszy program, przeznaczony dla nauczycieli klas IV-VIII, zakłada jedynie kontynuację nauki języka angielskiego, rozpoczętej w klasie I.

Drugim kluczowym rozwiązaniem organizacyjnym, mającym na celu zoptymalizowanie procesu nauczania, jest zapewnienie przez szkołę kształcenia uczniów **w grupach** o zbliżonym poziomie biegłości w zakresie języka obcego nowożytnego. Podział na grupy, zgodnie z założeniami nowej podstawy programowej, może wiązać się z podziałem klasy na grupy o różnym poziomie zaawansowania bądź ze stworzeniem grup językowych międzyoddziałowych. Sposób podziału na poziomy zaawansowania oraz liczba grup językowych zależą od liczby uczniów, możliwości danej szkoły i decyzji dyrektora.

Kolejnym zadaniem szkoły, umożliwiającym optymalizację kształcenia językowego, jest odpowiednie **wyposażenie sali**. Ważne jest, aby w pracowni językowej znalazły się słowniki, rozmaite pomoce wizualne, tj. plansze, plakaty, prace projektowe wykonane przez uczniów, odtwarzacz płyt CD / plików dźwiękowych oraz komputer ze stałym łączem internetowym. Ważne jest, aby uczniowie mieli jak najlepsze warunki do wyszukiwania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, również z zastosowaniem **technologii informacyjno-komunikacyjnych**. Jednym z priorytetów współczesnego nauczyciela powinno być rozwijanie u dzieci autonomii w uczeniu się, przygotowanie ich do samokształcenia oraz świadomego i krytycznego selekcjonowania informacji docierających do nich z różnych źródeł. Dodatkowym elementem wyposażenia sali jest również tablica interaktywna, która z pewnością uatrakcyjni zajęcia i zaktywizuje uczniów. Ponadto sala powinna zapewniać przestrzeń niezbędną nauczycielowi i uczniom do przeprowadzenia ćwiczeń. Układ stolików i krzeseł powinien umożliwiać nauczycielowi podział klasy na grupy, swobodne przemieszczanie się dzieci w trakcie prowadzonych zajęć oraz przestrzeń do wykonania prac projektowych.

Oprócz dobrze wyposażonej sali niezbędne jest także zapewnienie uczniom dostępu do rozmaitych **materiałów** źródłowych, tj. zdjęć, filmów, nagrań audio, tekstów, w tym z użyciem narzędzi związanych z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, np. tablicy interaktywnej czy urządzeń mobilnych. Przydatne będą również uproszczone wersje angielskich książek, np. z serii Macmillan Readers, multimedialne programy komputerowe do nauki języka czy anglojęzyczne czasopisma dla dzieci uczących się języka angielskiego. Nie należy zapomnieć także o różnorodnych materiałach przybliżających życie i kulturę krajów anglojęzycznych. W myśl nowej podstawy programowej zajęcia językowe powinny rozwijać **wrażliwość międzykulturową** oraz kształtować postawę szacunku i otwartości wobec innych kultur. W szkole powinny odbywać się różne wydarzenia związane z językami obcymi, tj. dni języków obcych, zajęcia teatralne czy konkursy.

Wreszcie, niezbędnym warunkiem rozwijania umiejętności językowych jest prowadzenie przez nauczyciela ciągłej, systematycznej **diagnozy** uczniów, zarówno formalnej, jak i nieformalnej, oraz regularne przekazywanie uczniowi i jego rodzicom lub opiekunom informacji zwrotnej o postępach dziecka w zakresie poszczególnych umiejętności językowych. Nauczyciel powinien również stopniowo wdrażać uczniów w **samoocenę**, pokazując rozmaite techniki, i zachęcać do uczciwego analizowania własnej pracy i osiągnięć (więcej o ocenianiu i samoocenie w rozdziale V, część A – „Ocena osiągnięć uczniów”).

D. Charakterystyka uczniów

Nauczanie w klasach IV-VIII nie jest zadaniem łatwym, nawet dla doświadczonego nauczyciela, przede wszystkim dlatego, że te 5 lat to czas ogromnych zmian w rozwoju młodego człowieka, który stopniowo z dziecka staje się nastolatkiem. Proces nauczania grupy uczniów na drugim etapie kształcenia dodatkowo utrudnia fakt, że dzieci rozwijają się w bardzo różnym tempie, zwłaszcza we wczesnej fazie dorastania, a zatem w jednej klasie znajdują się dzieci znacznie różniące się między sobą pod względem zarówno rozwoju intelektualnego i fizycznego, jak i dojrzałości emocjonalnej i społecznej. Nauczyciel musi sprostać oczekiwaniom i potrzebom wszystkich uczniów razem oraz każdego z osobna. Istotną zatem rolą nauczyciela jest te różnice rozpoznać, a następnie tak organizować proces nauczania, aby każde dziecko mogło rozwijać się w tempie i stopniu określonym przez jego indywidualne możliwości i osiągać optymalne dla siebie sukcesy.

Zakończenie etapu nauczania wczesnoszkolnego i przejście do klasy IV to nowy etap w życiu dziecka. Ulega zmianie jego rola i zadania, zmienia się jego codzienny rozkład zajęć, pojawiają się nowe przedmioty oraz nowi nauczyciele. Bycie uczniem klas starszych oznacza także zwiększone wymagania i oczekiwania ze strony rodziców i nauczycieli. Należy pamiętać, że uczniowie rozpoczynający drugi etap kształcenia zazwyczaj chętnie stawiają czoła nowym wyzwaniom w nauce, oczywiście na miarę własnych możliwości.

Młodszy uczniowie, w klasach IV i V, to zazwyczaj jeszcze dzieci, które potrzebują w nauce gier i elementów zabawy, a także dobrze czują się w świecie fantazji i magii. Ich okres koncentracji jest jeszcze dość krótki, więc nauczyciel powinien zapewnić im wiele różnorodnych zajęć podczas lekcji. Dzieci 9-, 10- letnie są zazwyczaj skupione na sobie, bardzo wrażliwe na krytykę i źle znoszą niepowodzenia. Ważne zatem, aby nauczyciel zapewniał im swoją uwagę i akceptację, nie szczędził słów uznania, stale zachęcał i motywował je do nauki języka angielskiego, dając uczniom poczucie postępu i sukcesu. Istotne również, aby dzieci stopniowo kształtowały pozytywną postawę wobec uczenia się języka angielskiego oraz poznawały efektywne strategie przyswajania wiedzy.

Im starsi uczniowie, tym bardziej poważnie chcą być traktowani. Nie oznacza to, że na zajęciach w klasie VI czy VII mają zniknąć gry i zabawy, ale tematyka zajęć powinna być jak najbliższa zainteresowaniom i problemom młodych nastolatków, a we wczesnej fazie dorastania, jaką jest wiek 11-13 lat (który przypada na klasy VI-VIII), młody człowiek zdaje się mieć wyjątkowo dużo swoich trosk i niepokojów. Wiek dorastania to okres braku równowagi, nieprzystosowania, przemian. Charakterystyczne dla tej fazy rozwoju są chwiejność i nietrwałość w sferze emocjonalnej, przy jednoczesnej intensywności przeżyć uczuciowych. Nastoletni uczeń może na lekcji zademonstrować cały wachlarz uczuć, od ożywionej radości przez rozżalenie i rozpacz po wściekłość i agresję. Powodów do zmartwień i złości może być wiele – często związane są z niepowodzeniami w życiu towarzyskim (np. utrata przyjaźni, brak akceptacji wśród rówieśników), rodzinnym (brak zrozumienia u rodziców, konflikty rodzinne),

a także szkolnym: młody nastolatek jest przewrażliwiony na punkcie swojej osoby – wszelkie niepowodzenia, nieoczekiwane sytuacje, niesprawiedliwa ocena nauczyciela – mogą wywołać u nastolatka strach, złość, agresję. Dla nastolatka nauczyciel często przestaje być autorytetem; na pierwszy plan wysuwają się rówieśnicy, przed którymi młody człowiek czasem chce się wykazać, czasem im ulega, czasem ich unika, ale raczej nie pozostaje wobec nich obojętny. Ta skomplikowana faza rozwojowa, jaką przechodzi młodzież w starszych klasach szkoły podstawowej, wymaga od nauczycieli nie tylko wiedzy i właściwego doboru metod pracy dydaktycznej, ale również wyrozumiałości, cierpliwości, serca i pewnej dozy życiowej mądrości.

II. CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

A. Cele kształcenia ogólnego

W myśl nowej podstawy programowej współczesna szkoła podstawowa stanowi fundament wykształcenia, od którego w dużej mierze zależy przyszła edukacja dziecka oraz jego stosunek do własnego wykształcenia. Dlatego też najważniejszym zadaniem szkoły podstawowej jest wprowadzenie dzieci w świat wiedzy, wartości i norm postępowania, ukształtowanie właściwych postaw oraz wdrażanie do samorozwoju. Szkoła powinna zapewnić bezpieczne warunki oraz przyjazną atmosferę do nauki, uwzględniając indywidualne możliwości i potrzeby każdego dziecka, w trosce o harmonijny rozwój biologiczny, poznawczy, emocjonalny, społeczny i moralny każdego ucznia.

Nowa podstawa programowa wymienia liczne **cele kształcenia ogólnego** w szkole podstawowej. Z punktu widzenia nauczyciela języka obcego, najistotniejsze wydaje się być uwzględnienie poniższych celów w programie nauczania języka angielskiego:

- formowanie u uczniów poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych osób;
- rozwijanie kompetencji takich jak **kreatywność**, innowacyjność i przedsiębiorczość;
- rozwijanie umiejętności krytycznego i **logicznego myślenia**, rozumowania, argumentowania i wnioskowania;
- rozbudzanie **ciekawości poznawczej** uczniów oraz motywacji do nauki;
- wyposażenie uczniów w taki zasób wiadomości oraz kształtowanie takich umiejętności, które pozwalają w sposób bardziej dojrzały i uporządkowany zrozumieć świat;
- wspieranie ucznia w rozpoznawaniu własnych predyspozycji i określaniu drogi dalszej edukacji;
- kształtowanie **postawy otwartej** wobec świata i innych ludzi;
- zachęcanie do zorganizowanego i świadomego **samokształcenia** opartego na umiejętności przygotowania własnego warsztatu pracy.

Nowa podstawa programowa podkreśla znaczenie zdobywania i rozwijania umiejętności, spośród których najważniejsze jest sprawne **komunikowanie się** w języku polskim oraz **w językach obcych** nowożytnych. Nauczyciel języka angielskiego powinien zatem w procesie nauczania położyć największy nacisk na rozwijanie umiejętności rozumienia wypowiedzi ustnych i wypowiadania się w języku obcym w sposób zrozumiały. Uczniowie na zajęciach powinni mieć jak najwięcej sposobności do podejmowania prób porozumiewania się w języku angielskim, jednocześnie nabywając kompetencji społecznych, takich jak komunikacja, negocjowanie i współpraca w grupie. W tym celu uczniowie na zajęciach językowych powinni jak najczęściej pracować w parach lub w grupach, wykonując rozmaite ćwiczenia z **luką informacyjną**; powinni również mieć okazję pracy **metodą projektu**, która poza doskonaleniem komunikacji i pracy w zespole, wspiera również rozwijanie takich umiejętności jak poszukiwanie, krytyczna analiza i wykorzystanie informacji z różnych źródeł, kreatywność i przedsiębiorczość.

Należy zatem pamiętać, że zajęcia z języka angielskiego powinny przekazywać uczniom nie tylko wiedzę językową, ale również wiedzę ogólną o otaczającym świecie, rozwijać umiejętności językowe i pozajęzykowe, a także kształtować pożądane postawy, sprzyjające dalszemu rozwojowi uczniów.

B. Cele kształcenia językowego – wymagania ogólne

W myśl nowej podstawy programowej rozwijanie kompetencji w zakresie języka obcego nowożytnego należy traktować jako proces wieloletni, naznaczony nierównomiernym rozwojem w zakresie poszczególnych umiejętności. Na I etapie edukacyjnym najważniejszym celem jest rozbudzenie w dzieciach pozytywnego nastawienia do nauki języka obcego nowożytnego. Na II etapie kształcenia, najistotniejsze jest opanowanie znajomości języka na poziomie umożliwiającym dziecku w miarę sprawne komunikowanie się w języku obcym. Nowa podstawa programowa kładzie przede wszystkim nacisk na zrozumiałe **komunikowanie się**, na dalszy plan przenosząc poprawność wypowiedzi. Jednakże, żeby uczeń mógł skutecznie komunikować się w języku obcym, musi opanować pewien zasób słów i konstrukcji, a następnie stosownie i poprawnie umieć je wykorzystać w różnych sytuacjach, tak aby błędnie zastosowane słowo, wyrażenie czy konstrukcja gramatyczna nie zmieniły zamierzonego przekazu. Dlatego też jednym z celów kształcenia językowego jest szeroko rozumiana „znajomość środków językowych” – słów, struktur gramatycznych i realizowanych przez nie funkcji językowych, jak również poprawnej pisowni i wymowy.

I. Znajomość środków językowych.

*Uczeń posługuje się **podstawowym** zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.*

Nowa podstawa programowa zakłada, że uczeń kończący szkołę podstawową powinien opanować i w miarę możliwości sprawnie posługiwać się podstawowym zasobem środków językowych w zakresie 14 tematów (człowiek, miejsce zamieszkania, edukacja, praca, życie prywatne, żywienie, zakupy i usługi, podróżowanie i turystyka, kultura, sport, zdrowie, nauka i technika, świat przyrody oraz życie społeczne), do których odniesienie znajduje się w dalszej części niniejszego programu nauczania.

Znajomość słownictwa i zróżnicowanych struktur gramatycznych nie jest jednak wystarczająca do skutecznego komunikowania się. Wraz z wiedzą należy rozwijać u uczniów różne umiejętności – językowe i pozajęzykowe. Nowa podstawa programowa zakłada rozwijanie umiejętności receptywnych:

II. Rozumienie wypowiedzi.

*Uczeń rozumie **proste** wypowiedzi **ustne** artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także **proste** wypowiedzi **pisemne**, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.*

oraz umiejętności produktywnych:

III. Tworzenie wypowiedzi.

*Uczeń samodzielnie formułuje **krótkie, proste, spójne i logiczne** wypowiedzi **ustne i pisemne**, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.*

Poza czytaniem, słuchaniem, mówieniem i pisanem, nowa podstawa programowa definiuje jeszcze dwa wymagania ogólne w zakresie rozwijania umiejętności językowych: **reagowanie i przetwarzanie**. Pierwsze z pojęć odwołuje się do kształtowania u uczniów odpowiednich nawyków reagowania na usłyszaną lub przeczytaną wiadomość w różnych kontekstach sytuacyjnych. Nauczyciel powinien zatem „wyposażyć” uczniów w język funkcjonalny, zawierający rozmaite wyrażenia, które pozwolą im stosownie zareagować, np. udzielić informacji, przeprosić, podziękować, poprosić o radę.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

*Uczeń uczestniczy w rozmowie i w **typowych sytuacjach** reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, **ustnie lub pisemnie** w formie **prostego** tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.*

Drugie z założeń odnosi się do umiejętności przetwarzania informacji, czyli zrozumienia przekazu w jednej formie, a następnie przekazania go w innej formie. Umiejętność przetwarzania przydatna jest zarówno w celu budowania świadomości językowej, tj. ustalania różnic i podobieństw pomiędzy językiem obcym a ojczystym, jak również w celu rozwijania u uczniów umiejętności interpretowania różnego rodzaju obrazów, tabel, planów lekcji itp.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

*Uczeń zmienia formę przekazu **ustnego lub pisemnego** w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.*

Znajomość wymagań na danym etapie edukacyjnym może być jednak niewystarczająca do zapewnienia ciągłości nauki języka obcego. Zgodnie z wytycznymi nowej podstawy programowej, nauka przedmiotów, w tym języków obcych, ma przyjąć charakter bardziej ciągły od dotychczasowego, co oczywiście nie oznacza odejścia od idei prezentacji nauczanego materiału w sposób spiralny. Istota tkwi natomiast w świadomości nauczyciela odnośnie przewidywanego poziomu znajomości języka angielskiego ucznia po ukończeniu poprzednich etapów edukacyjnych. Dlatego też, oprócz prognozowanych osiągnięć ucznia na koniec klasy

VIII, warto wiedzieć, z jakim zasobem umiejętności trzecioklasista wchodzi w II etap edukacyjny. Poniższa tabela przedstawia wymagania szczegółowe pod koniec edukacji wczesnoszkolnej, w **klasach I-III**, stanowiące punkt wyjścia w klasie IV.

1. *Uczeń posługuje się **bardzo podstawowym** zasobem środków językowych dotyczących jego samego i jego najbliższego otoczenia, umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:*

- 1) *ja i moi bliscy (rodzina, przyjaciele),*
- 2) *moje miejsce zamieszkania (mój dom, moja miejscowość),*
- 3) *moja szkoła,*
- 4) *popularne zawody,*
- 5) *mój dzień, moje zabawy,*
- 6) *jedzenie,*
- 7) *sklep,*
- 8) *mój czas wolny i wakacje,*
- 9) *święta i tradycje, mój kraj,*
- 10) *sport,*
- 11) *moje samopoczucie,*
- 12) *przyroda wokół mnie,*
- 13) *świat baśni i wyobraźni.*

2. *Uczeń **rozumie bardzo proste wypowiedzi** ustne, artykułowane wyraźnie i powoli, w standardowej odmianie języka:*

- 1) *reaguje na polecenia;*
- 2) *rozumie sens krótkich wypowiedzi, opowiadań, bajek i historyjek oraz prostych piosenek i wierszyków, szczególnie gdy są prezentowane z pomocą np. obrazków, rekwizytów, ruchu, mimiki, gestów, dodatkowych dźwięków;*
- 3) *znajduje w wypowiedzi określone informacje.*

3. *Uczeń **rozumie wyrazy oraz jedno- lub kilkuzdaniowe, bardzo proste wypowiedzi pisemne** (np. historyjki obrazkowe z tekstem, opowiadania):*

- 1) *rozumie ogólny sens tekstu, szczególnie gdy jest wspierany obrazem lub dźwiękiem;*
- 2) *znajduje w wypowiedzi określone informacje.*

4. *W zakresie **wypowiedzi ustnych** uczeń:*

- 1) *powtarza wyrazy i proste zdania;*
- 2) *tworzy bardzo proste i krótkie wypowiedzi według wzoru, np. nazywa obiekty z otoczenia i opisuje je, nazywa czynności;*
- 3) *recytuje wiersze, rymowanki, odgrywa dialogi, śpiewa piosenki – samodzielnie lub w grupie np. w realizacji małych form teatralnych;*
- 4) *używa poznanych wyrazów i zwrotów podczas zabawy.*

5. *W zakresie **wypowiedzi pisemnych** uczeń:*

- 1) *przepisuje wyrazy i proste zdania;*
- 2) *pisze pojedyncze wyrazy i zwroty;*
- 3) *pisze bardzo proste i krótkie zdania według wzoru i samodzielnie.*

6. W zakresie **reagowania** uczeń:

- 1) reaguje werbalnie i niewerbalnie na polecenia;
- 2) przedstawia siebie i inne osoby – mówi np. jak się nazywa, ile ma lat, skąd pochodzi, co potrafi robić;
- 3) zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów;
- 4) stosuje podstawowe zwroty grzecznościowe (np. wita się i żegna, dziękuje, prosi, przeprasza);
- 5) wyraża swoje upodobania.

7. W zakresie **przetwarzania** tekstu uczeń nazywa w języku obcym nowożytnym np. osoby, zwierzęta, przedmioty, czynności – z najbliższego otoczenia oraz przedstawione w materiałach wizualnych i audiowizualnych.

8. Uczeń:

- 1) wie, że ludzie posługują się różnymi językami i aby się z nimi porozumieć, warto nauczyć się ich języka;
- 2) posiada podstawowe informacje o krajach, w których ludzie posługują się danym językiem obcym.

9. Uczeń potrafi określić, czego się nauczył, i wie, w jaki sposób może **samodzielnie** pracować nad językiem (np. przez oglądanie bajek w języku obcym nowożytnym, korzystanie ze słowników obrazkowych i gier edukacyjnych).

10. Uczeń **współpracuje** z rówieśnikami w trakcie nauki.

11. Uczeń **korzysta** ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. ze słowników obrazkowych, książeczek), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Nauczyciel języka angielskiego powinien także wspierać ogólny rozwój uczniów i rozwijać w nich umiejętności pozajęzykowe, które z pewnością okażą się pomocne również w nauce języka angielskiego. Jedną z nich jest umiejętność **samodzielnego uczenia się**: korzystanie z rozmaitych źródeł informacji (w języku obcym) i ich krytyczna analiza, a także wykorzystywanie technik samodzielnej pracy, np.: prowadzenie notatek czy stosowanie mnemotechnik, tj. sposobów zapamiętywania nowych wyrazów. Ważne jest zapoznanie uczniów z różnymi pomocnymi w nauce języka **strategiami**, takimi jak: domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznaną słowa czy zastąpienie zapomnianego lub nieznanego uczniowi słowa innym wyrazem. Należy też zachęcać uczniów do dokonywania **samooceny**, tak aby mieli świadomość postępu, jaki robią w nauce języka angielskiego, a także poznali swoje słabe strony, które muszą udoskonalić.

Wreszcie, wskazane jest zachęcanie uczniów do **refleksji** nad procesem nauki języka – odkrycie swojego stylu uczenia się i umiejętnego dostosowania sposobów pracy do konkretnych predyspozycji, potrzeb i możliwości danego ucznia. Nauczyciel powinien pomóc uczniom zidentyfikować i rozwijać w szczególności te umiejętności, które ułatwią im efektywną naukę. Warto zatem raz jeszcze podkreślić rolę **indywidualizacji** procesu nauczania – to niezwykle ważne, aby zajęcia umożliwiały każdemu uczniowi pogłębianie swojej wiedzy i rozwijanie umiejętności językowych i pozajęzykowych.

III. TREŚCI NAUCZANIA – WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE

Przedstawione w niniejszym programie treści nauczania uwzględniają wszystkie wymagania szczegółowe dla przedmiotu język obcy nowożytny, opisane w nowej podstawie programowej, i doprecyzowują wymagania wobec ucznia klas IV-VIII, które nie są szczegółowo rozpisane w dokumencie podstawy. Nowa podstawa programowa określa bowiem zakresy tematyczne, w ramach których uczeń powinien rozbudowywać swój zasób środków językowych, jednakże nie precyzuje zakresu struktur gramatycznych czy funkcji językowych. W tabeli zamieszczonej na ss. 16-19 wymienione zostały sugerowane struktury gramatyczne i funkcje językowe, które pomogą uczniowi szkoły podstawowej w osiągnięciu celów opisanych w podstawie.

Z uwagi na możliwość nauczania języka angielskiego w zwiększonej liczbie godzin w oddziałach dwujęzycznych od klasy VII, poniższe zestawienie uwzględnia dwa warianty nauki języka angielskiego na drugim etapie edukacyjnym:

- **PODSTAWOWY**: język angielski nauczany w klasach IV-VIII jako kontynuacja nauki z klas I-III, w **standardowym** wymiarze godzin

- **ROZSZERZONY**: język angielski, jako kontynuacja nauki z klas I-III, nauczany w klasach IV-VI w standardowym, a w klasach VII-VIII w rozszerzonym wymiarze godzin w **oddziałach dwujęzycznych**.

Kluczową różnicą pomiędzy wspomnianymi wariantami jest zakres nauczanych środków językowych: słownictwa, gramatyki i funkcji; różnią się także określenia zawarte w opisie poszczególnych wymagań szczegółowych (tj. proste vs rozbudowane). Różnice te odpowiadają założeniom podstawy programowej, zgodnie z którymi uczeń w oddziałach dwujęzycznych „podczas dodatkowych godzin **rozwija** znajomość środków językowych oraz **doskonali** umiejętności językowe”. Materiał ponadpodstawowy, którego opanowanie nie jest obowiązkowe w klasach o standardowym wymiarze godzin języka angielskiego, został wyróżniony w tabeli kolorem niebieskim.

Ze względu na możliwość zastosowania różnych rozwiązań w różnych szkołach, najbardziej uniwersalnym rozwiązaniem jest przedstawienie zbioru wymagań (tj. zakresu wiedzy i umiejętności), jakie powinien spełnić przeciętny uczeń na zakończenie nauki języka angielskiego w szkole podstawowej, bez podziału na poszczególne klasy. Dlatego też przedstawiony poniżej wariant programu nauczania przeznaczony jest na cały drugi etap edukacyjny. Należy go traktować elastycznie, pamiętając o spiralości nauczania, a przede wszystkim o dostosowaniu programu do potrzeb, możliwości i umiejętności uczniów w danej grupie.

WARIANT PODSTAWOWY	WARIANT ROZSZERZONY (oddziały dwujęzyczne)
SŁOWNICTWO	
<p>Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) w zakresie następujących tematów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) człowiek (np. dane personalne, okresy życia, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania), 2) miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe), 3) edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły, zajęcia pozalekcyjne), 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności i obowiązki, miejsce pracy, wybór zawodu), 5) życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy), 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowanie, nawyki żywieniowe, lokale gastronomiczne), 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, wymiana i zwrot towaru, promocje, korzystanie z usług), 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie), 9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media), 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, imprezy sportowe, uprawianie sportu), 11) zdrowie (np. tryb życia, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie), 12) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych), 13) świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego), 14) życie społeczne (np. wydarzenia i zjawiska społeczne). 	<p>Uczeń swobodnie posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) w zakresie następujących tematów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) człowiek (np. dane personalne, okresy życia, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania, doświadczenia życiowe, przekonania), 2) miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe), 3) edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły, zajęcia pozalekcyjne), 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności i obowiązki, miejsce pracy, wybór zawodu, warunki pracy), 5) życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy), 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowanie, nawyki żywieniowe, lokale gastronomiczne, diety), 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, wymiana i zwrot towaru, promocje, korzystanie z usług, reklama), 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, atrakcje turystyczne na świecie), 9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media, środki masowego przekazu), 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, imprezy sportowe, uprawianie sportu, sporty ekstremalne, sławni sportowcy), 11) zdrowie (np. tryb życia, samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie, uzależnienia), 12) nauka i technika (np. odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych, gadżety i nowinki technologiczne, przestrzeń kosmiczna), 13) świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenie i ochrona środowiska naturalnego, recykling, zmiany klimatyczne), 14) życie społeczne (np. wydarzenia i zjawiska społeczne, przestępczość, problemy globalne).
GRAMATYKA	
<p>Uczeń opanował podstawowe struktury gramatyczne i stosuje je w typowych kontekstach sytuacyjnych.</p>	<p>Uczeń opanował złożone struktury gramatyczne i poprawnie stosuje je w różnych kontekstach sytuacyjnych.</p>

Czasy i konstrukcje zdaniowe

- tryb rozkazujący
- czasownik *be* oraz *have got*
- konstrukcja *there is / there are, there was / there were*
- konstrukcja *like / love, hate + gerund*
- konstrukcja *would like to + bezokolicznik*
- czasowniki + *gerund* lub + bezokolicznik
- konstrukcje *too / enough*
- czasowniki modalne i semi-modalne: *can / can't, must / mustn't, may, might, could / couldn't, should / shouldn't, have to / don't have to*
- *Present Simple* – czynności trwające stale lub powtarzające się
- *Present Continuous* – czynności odbywające się w chwili mówienia lub czynności zaplanowane w przyszłości
- *Present Perfect* – opisywanie doświadczeń, czynności, które wydarzyły się niedawno, ale brak dokładnej informacji kiedy; ich skutek jest widoczny w chwili mówienia; czynności trwające do chwili obecnej
- *Past Simple* (czasownik *be*, czasowniki regularne i nieregularne) – czynności, które wydarzyły się w określonej przeszłości
- *Past Continuous* – czynności, które trwały w przeszłości przez pewien czas lub trwały w chwili, gdy wydarzyło się coś innego
- *Future Simple* - czynności przyszłe, przewidywanie, spontaniczne decyzje
- konstrukcja *be + going + to* – plany i zamierzenia
- *Past Perfect* – opisywanie czynności zaprzeczonych
- zdania warunkowe typu 0, 1 i 2
- strona bierna – czas teraźniejszy

Rzeczowniki:

- liczba mnoga rzeczowników (regularne i wybrane nieregularne)
- rzeczowniki policzalne i niepoliczalne
- forma dzierżawcza rzeczownika (dopełniacz saksoński)

Przedimki:

- przedimek nieokreślony *a / an*
- przedimek określony *the*
- przedimek zerowy (brak przedimka)
- określniki *any, some, many, much, a lot of*

Zaimki:

- wskazujące (*this, these, that, those*)
- osobowe (*I, you, he, she, it, we, they*)
- dzierżawcze (*mine, yours, his, hers, its, ours, theirs*)
- dopełnieniowe (*me, you, him, her, it, us, them*)
- zwrotne (*myself, yourself, himself, herself, itself, ourselves, yourselves, themselves*)
- względne (*who, which, where, that, whose*)

Przymiotniki:

- przymiotniki określające kolor, rozmiar, kształt i narodowość
- dzierżawcze (*my, your, his, her, its, our, their*)
- stopniowanie przymiotników jedno i wielosylabowych (regularne i niektóre formy nieregularne)

Czasy i konstrukcje zdaniowe

- tryb rozkazujący
- czasownik *be* oraz *have got*
- konstrukcja *there is / are, there was / were*
- konstrukcja *like / love, hate, not mind + gerund*
- konstrukcja *would like to, would prefer to, would rather + bezokolicznik*
- czasowniki + *gerund* lub + bezokolicznik
- konstrukcje *too / enough*
- konstrukcje *so + przymiotnik, such + a / an / zero morfologiczne + rzeczownik*
- czasowniki modalne i semi-modalne: *can / can't, must / mustn't, may, might, could / couldn't, should / shouldn't, ought to, have to / don't have to, need to / needn't*
- *Present Simple* i *Present Continuous* – porównanie czasów teraźniejszych
- *Present Perfect*
- *Past Simple* i *Past Continuous* - porównanie czasów przeszłych
- *Future Simple, be + going + to* i *Present Continuous* – porównanie czasów / konstrukcji wyrażających przyszłość
- *Past Perfect* – opisywanie czynności zaprzeczonych
- *used to + bezokolicznik* – czynności zwyczajowe w przeszłości
- zdania warunkowe typu 0, 1, 2 i 3
- strona bierna – czas teraźniejszy i przeszły
- czasowniki złożone (*phrasal verbs*)
- mowa zależna – polecenia i zakazy
- mowa zależna – zdania twierdzące
- zdania przydawkowe definiujące i wtrącone (*defining and non-defining relative clauses*)

Rzeczowniki:

- liczba mnoga rzeczowników (regularne i nieregularne)
- rzeczowniki policzalne i niepoliczalne
- rzeczowniki złożone (*playground*)
- forma dzierżawcza rzeczownika (dopełniacz saksoński)
- tworzenie rzeczownika od czasownika i przymiotnika

Przedimki:

- przedimek nieokreślony *a / an*
- przedimek określony *the*
- przedimek zerowy (brak przedimka)
- określniki *any, some, many, much, a lot of, a couple of, (a) little, (a) few*

Zaimki:

- wskazujące (*this, these, that, those*)
- osobowe (*I, you, he, she, it, we, they*)
- dzierżawcze (*mine, yours, his, hers, its, ours, theirs*)
- dopełnieniowe (*me, you, him, her, it, us, them*)
- zwrotne (*myself, yourself, himself, herself, itself, ourselves, yourselves, themselves*)
- względne (*who, which, where, that, whose*)
- nieokreślone (*someone, something, somewhere, anyone, anything, anywhere, no one, nothing, nowhere*)

Przymiotniki:

- przymiotniki określające kolor, rozmiar, kształt

<ul style="list-style-type: none"> • porównania (<i>as ... as, longer than</i>) <p>Przysłówki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • częstotliwości (<i>always, usually, often, sometimes, never</i>) i ich miejsce w zdaniu • czasu przeszłego i przyszłego (<i>last week, ago, next year, at eight o'clock, tomorrow</i> itp.) • sposobu (<i>slowly</i>) • stopnia (<i>very</i>) • miejsca (<i>here, there</i>) • formy regularne i nieregularne tworzone od przymiotników (<i>slowly, fast</i>) <p>Spójniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>and, but, or</i> • <i>next, then, after, before</i> • <i>because, so</i> • <i>if</i> • <i>when, while</i> <p>Przymyki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w okolicznikach miejsca (<i>in, on, at, over, opposite, next to</i> itp.) • w okolicznikach czasu (<i>on Monday, at ... o'clock, in summer, after midnight</i>) <p>Liczebniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • główne • porządkowe (<i>first, second, third, fourth, itd.</i>) 	<p>i narodowość</p> <ul style="list-style-type: none"> • dzierżawcze (<i>my, your, his, her, its, our, their</i>) • stopniowanie przymiotników jedno i wielosylabowych (regularne i niektóre formy nieregularne) • porównania (<i>as ... as, longer than</i>) • szyk przymiotników • tworzenie przymiotników o przeciwstawnym znaczeniu <p>Przysłówki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • częstotliwości (<i>always, usually, often, sometimes, never</i>) i ich miejsce w zdaniu • czasu przeszłego i przyszłego (<i>last week, ago, next year, at eight o'clock, tomorrow, since, for, yet, just</i> itp.) • sposobu (<i>slowly</i>) • stopnia (<i>very</i>) • miejsca (<i>here, there</i>) • formy regularne i nieregularne tworzone od przymiotników (<i>slowly, fast</i>) • formy stopnia wyższego i najwyższego przysłówków regularnych i nieregularnych <p>Spójniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>and, but, or</i> • <i>next, then, after, before, as soon as</i> • <i>because, so</i> • <i>if, unless</i> • <i>when, while</i> • <i>however, although</i> <p>Przymyki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w okolicznikach miejsca (<i>in, on, at, over, opposite, next to</i> itp.) • w okolicznikach czasu (<i>on Monday, at ... o'clock, in summer, after midnight</i>) • pytania z przymikiem na końcu • kierunku i ruchu (np. from, towards, over, down) <p>Liczebniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • główne • porządkowe (<i>first, second, third, fourth, itd.</i>)
FUNKCJE JĘZYKOWE	
<p>Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (zwrotów i wyrażeń), które realizują różnorodne funkcje językowe.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedstawianie siebie i innych osób • Opisywanie ludzi, przedmiotów i zwierząt • Identyfikacja i lokalizacja przedmiotu (np. określanie miejsca położenia przedmiotów, usytuowania budynków w mieście) • Opisywanie zjawisk • Rozpoczynanie, podtrzymywanie, kończenie rozmowy, sposoby zwracania się do rozmówcy • Stosowanie zwrotów grzecznościowych, m.in. powitanie, pożegnanie, podziękowanie, przeproszenie • Opisywanie czynności zwyczajowych (np. opisywanie 	<p>Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (zwrotów i wyrażeń), które realizują różnorodne funkcje językowe.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedstawianie siebie i innych osób • Opisywanie ludzi, przedmiotów i zwierząt • Identyfikacja i lokalizacja przedmiotu (np. określanie miejsca położenia przedmiotów, usytuowania budynków w mieście) • Opisywanie zjawisk • Rozpoczynanie, podtrzymywanie, kończenie rozmowy, sposoby zwracania się do rozmówcy • Stosowanie zwrotów grzecznościowych, m.in. powitanie, pożegnanie, podziękowanie, przeproszenie • Opisywanie czynności zwyczajowych (np. opisywanie

<p>zajęć codziennych i form spędzania czasu wolnego)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opisywanie czynności odbywających się w chwili mówienia • Porównywanie cech osób, przedmiotów, miejsc, czynności • Wyrażanie intencji, marzeń i planów na przyszłość • Wyrażanie przewidywań, wydarzeń w przyszłości • Podejmowanie spontanicznych decyzji • Pytanie i prośba o informację • Wyrażanie upodobań i pytanie o upodobania innych • Prowadzenie prostych negocjacji w sytuacjach życia codziennego • Określanie umiejętności, kompetencji • Określanie posiadania i przynależności • Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii • Pytanie o opinię i przedstawianie opinii innych osób • Wyrażanie zgody lub sprzeciwu • Wyrażanie uczuć i emocji • Wyrażanie prośby • Zgadzanie się i odmawianie spełnienia prośby • Udzielanie rad, proszenie o radę • Wyrażanie zakazu i nakazu • Ostrzeganie i instruowanie • Pytanie o pozwolenie • Udzielanie i odmawianie pozwolenia • Wyrażanie przyczyny i skutku (np. <i>to...</i>, <i>because...</i>) • Wyrażanie warunku (np. <i>If you want to...</i>) • Proponowanie; przyjęcie lub odrzucenie propozycji • Składanie gratulacji i życzeń • Odpowiadanie na życzenia i gratulacje • Zapraszanie i odpowiadanie na zaproszenie 	<p>zajęć codziennych i form spędzania czasu wolnego)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opisywanie czynności odbywających się w chwili mówienia • Porównywanie cech osób, przedmiotów, miejsc, czynności • Wyrażanie intencji, marzeń i planów na przyszłość • Wyrażanie przewidywań, wydarzeń w przyszłości • Podejmowanie spontanicznych decyzji • Pytanie i prośba o informację • Wyrażanie upodobań i pytanie o upodobania innych • Prowadzenie prostych negocjacji w sytuacjach życia codziennego • Określanie umiejętności, kompetencji • Określanie posiadania i przynależności • Wyrażanie i uzasadnianie swojej opinii • Pytanie o opinię i przedstawianie opinii innych osób • Wyrażanie zgody lub sprzeciwu • Wyrażanie uczuć i emocji • Wyrażanie prośby • Zgadzanie się i odmawianie spełnienia prośby • Udzielanie rad, proszenie o radę • Wyrażanie zakazu i nakazu • Ostrzeganie i instruowanie • Pytanie o pozwolenie • Udzielanie i odmawianie pozwolenia • Wyrażanie przyczyny i skutku (np. <i>to...</i>, <i>because...</i>) • Wyrażanie warunku (np. <i>If you want to...</i> <i>If it was..., If it had happened...</i>) • Proponowanie; przyjęcie lub odrzucenie propozycji • Składanie gratulacji i życzeń • Odpowiadanie na życzenia i gratulacje • Zapraszanie i odpowiadanie na zaproszenie • Wyrażanie pewności lub niepewności (np. <i>Probably</i>) • Wyrażanie zwyczajów w przeszłości (np. <i>I used to</i>) • Przekazywanie informacji/opinii podanej przez inną osobę • Przekazywanie pytań i poleceń podanych przez inną osobę • Wyrażanie umiejętności w przeszłości i w przyszłości • Opisywanie procesu
--	--

ROZUMIENIE WYPOWIEDZI

<p style="text-align: center;"><u>Rozumienie ze słuchu</u></p> <p>Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia, instrukcje) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) reaguje na polecenia; 2) określa główną myśl wypowiedzi lub fragmentu wypowiedzi; 3) określa intencje nadawcy/autora wypowiedzi; 	<p style="text-align: center;"><u>Rozumienie ze słuchu</u></p> <p>Uczeń rozumie rozbudowane wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia, instrukcje, audycje radiowe, wywiady, teksty narracyjne, dyskusje, debaty) w różnych odmianach języka:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) reaguje na polecenia; 2) określa główną myśl wypowiedzi lub fragmentu wypowiedzi; 3) określa intencje nadawcy/autora wypowiedzi;
---	---

<p>4) określa kontekst wypowiedzi (np. formę, czas, miejsce, sytuację, uczestników); 5) znajduje w wypowiedzi określone informacje; 6) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.</p> <p style="text-align: center;"><u>Rozumienie tekstu czytanego</u></p> <p>Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, broszury, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, artykuły, teksty narracyjne, recenzje, wywiady, wpisy na forach i blogach, teksty literackie):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) określa główną myśl tekstu lub fragmentu tekstu; 2) określa intencje nadawcy/autora tekstu; 3) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu, czas, miejsce, sytuację); 4) znajduje w tekście określone informacje; 5) rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu; 6) układa informacje w określonym porządku; 7) rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu. 	<p>4) określa kontekst wypowiedzi (np. formę, czas, miejsce, sytuację, uczestników); 5) znajduje w wypowiedzi określone informacje; 6) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.</p> <p style="text-align: center;"><u>Rozumienie tekstu czytanego</u></p> <p>Uczeń rozumie wypowiedzi pisemne o różnorodnej formie i długości (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, broszury, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, artykuły, teksty narracyjne, recenzje, wywiady, wpisy na forach i blogach, teksty literackie, proste teksty naukowe):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) określa główną myśl tekstu lub fragmentu tekstu; 2) określa intencje nadawcy/autora tekstu; 3) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu, czas, miejsce, sytuację); 4) znajduje w tekście określone informacje; 5) rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu; 6) układa informacje w określonym porządku; 7) rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu.
TWORZENIE WYPOWIEDZI	
<p style="text-align: center;"><u>Tworzenie wypowiedzi ustnej</u></p> <p>Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) opisuje ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska; 2) opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; 4) przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; 5) opisuje upodobania; 6) wyraża i uzasadnia swoje opinie, przedstawia opinie innych osób; 7) wyraża uczucia i emocje; 8) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji. <p style="text-align: center;"><u>Tworzenie wypowiedzi pisemnej</u></p> <p>Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę, e-mail, historyjkę, list prywatny, wpis na blogu):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) opisuje ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska; 2) opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; 4) przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; 	<p style="text-align: center;"><u>Tworzenie wypowiedzi ustnej</u></p> <p>Uczeń tworzy płynne, dłuższe, spójne i logiczne wypowiedzi ustne, wykorzystując bogaty zasób środków językowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) opisuje ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska; 2) opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; 4) przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; 5) opisuje upodobania; 6) wyraża i uzasadnia swoje opinie, przedstawia opinie innych osób; 7) wyraża uczucia i emocje; 8) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji. <p style="text-align: center;"><u>Tworzenie wypowiedzi pisemnej</u></p> <p>Uczeń tworzy rozbudowane, bogate pod względem treści wypowiedzi pisemne zawierające skomplikowane struktury językowe i bogaty zasób słownictwa (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę, e-mail, historyjkę, list prywatny, wpis na blogu, list formalny, tekst narracyjny, recenzję, sprawozdanie, opowiadanie):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) opisuje ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska; 2) opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; 4) przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany

<p>5) opisuje upodobania; 6) wyraża i uzasadnia swoje opinie, przedstawia opinie innych osób; 7) wyraża uczucia i emocje; 8) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.</p>	<p>na przyszłość; 5) opisuje upodobania; 6) wyraża i uzasadnia swoje opinie, przedstawia opinie innych osób; 7) wyraża uczucia i emocje; 8) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.</p>
REAGOWANIE NA WYPOWIEDZI	
<p style="text-align: center;"><u>Reagowanie ustnie</u></p> <p>Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) przedstawia siebie i inne osoby; 2) nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnia się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź); 3) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; 4) wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami; 5) wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób; 6) składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; 7) zaprasza i odpowiada na zaproszenie; 8) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje, zachęca; 9) prosi o radę i udziela rady; 10) pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; 11) ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; 12) wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby; 13) wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek, niezadowolenie, zdziwienie, nadzieję, obawę) 14) stosuje zwroty i formy grzecznościowe. <p style="text-align: center;"><u>Reagowanie pisemnie</u></p> <p>Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, krótki list prywatny, e-mail, wpis na czacie/forum) w typowych sytuacjach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) przedstawia siebie i inne osoby; 2) nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie); 3) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz/ankietę); 4) wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami; 5) wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób; 6) składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; 7) zaprasza i odpowiada na zaproszenie; 8) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje, zachęca; prowadzi proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego; 	<p style="text-align: center;"><u>Reagowanie ustnie</u></p> <p>Uczeń reaguje ustnie w sposób płynny i zrozumiały w różnych sytuacjach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) przedstawia siebie i inne osoby; 2) nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnia się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź); 3) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; 4) wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami; 5) wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób; 6) składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; 7) zaprasza i odpowiada na zaproszenie; 8) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje, zachęca; 9) prosi o radę i udziela rady; 10) pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; 11) ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; 12) wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby; 13) wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek, niezadowolenie, zdziwienie, nadzieję, obawę) 14) stosuje zwroty i formy grzecznościowe. <p style="text-align: center;"><u>Reagowanie pisemnie</u></p> <p>Uczeń reaguje w formie rozbudowanego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, krótki list prywatny, e-mail, wpis na czacie/forum, list formalny) w sytuacjach formalnych i nieformalnych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) przedstawia siebie i inne osoby; 2) nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie); 3) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz/ankietę); 4) wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami; 5) wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób; 6) składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; 7) zaprasza i odpowiada na zaproszenie; 8) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje, zachęca;

9) prosi o radę i udziela rady; 10) pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; 11) ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; 12) wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby; 13) wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek, niezadowolenie, zdziwienie, nadzieję, obawę); 14) stosuje zwroty i formy grzecznościowe.	prowadzi proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego; 9) prosi o radę i udziela rady; 10) pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; 11) ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; 12) wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby; 13) wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek, niezadowolenie, zdziwienie, nadzieję, obawę); 14) stosuje zwroty i formy grzecznościowe.
PRZETWARZANIE WYPOWIEDZI	
Uczeń przetwarza prosty tekst ustnie lub pisemnie: 1) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach); 2) przekazuje w języku obcym nowożytnym lub polskim informacje sformułowane w tym języku obcym; 3) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim.	Uczeń przetwarza skomplikowany tekst ustnie lub pisemnie: 1) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach); 2) przekazuje w języku obcym nowożytnym lub polskim informacje sformułowane w tym języku obcym; 3) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim.
WIEDZA I UMIEJĘTNOŚCI POZAJĘZYKOWE	
Uczeń posiada podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się językiem angielskim, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego.	Uczeń posiada wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się językiem angielskim, w szczególności: ich literatury, historii i geografii , z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego.
Uczeń posiada świadomość związku między kulturą własną i krajów anglojęzycznych oraz wrażliwość międzykulturową.	Uczeń posiada świadomość związku między kulturą własną i krajów anglojęzycznych oraz wrażliwość międzykulturową; wykazuje chęć pogłębiania wiedzy na temat różnic kulturowych.
Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).	Uczeń posiada świadomość językową i z zainteresowaniem pogłębia swoją wiedzę w zakresie podobieństw i różnic pomiędzy językiem angielskim a językiem ojczystym.
Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku angielskim).	Uczeń dokonuje samooceny i sprawnie wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku angielskim).
Uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych).	Uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych).
Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku angielskim (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.	Uczeń sprawnie, samodzielnie korzysta ze źródeł informacji w języku angielskim (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi, artykułów, recenzji, prostych tekstów naukowych), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.
Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie	Uczeń sprawnie i efektywnie stosuje strategie komunikacyjne

się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów) i strategie kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, zastępowanie innym wyrazem, opis, wykorzystywanie środków niewerbalnych.

(np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów) i strategie kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, zastępowanie innym wyrazem, opis, wykorzystywanie środków niewerbalnych.

IV. REALIZACJA PROGRAMU

A. Metody

Uczeń jest podmiotem procesu nauczania. Każdy „podmiot” jest inny – uczniowie różnią się między sobą zdolnościami, umiejętnościami, zainteresowaniami, motywacją do nauki i preferowanymi stylami uczenia się. Ucząc się, wykorzystują różne strategie, techniki, a przede wszystkim różne zmysły, które dominują w procesie przyswajania wiedzy. Stąd w jednej klasie znajdują się wzrokowcy (którzy najlepiej zapamiętają to, co zobaczą), słuchowcy (którzy najskuteczniej uczą się, słuchając) i kinestetycy (którzy muszą w proces uczenia się zaangażować wszelkiego rodzaju ruch). Nauczyciel staje zatem przed niezwykle trudnym zadaniem. Powinien starać się wspierać każdego ucznia, próbując dostosować pracę na lekcjach języka angielskiego tak, aby każdy uczeń mógł znaleźć w lekcji coś dla siebie. Bardziej ambitny uczeń powinien mieć możliwość realizowania swoich aspiracji, słabszy zaś powinien móc przyswajać wiedzę i rozwijać umiejętności adekwatnie do indywidualnych potrzeb i możliwości.

Dlatego też w procesie nauczania tak istotne jest **podejście eklektyczne** do nauczania języka obcego, dopuszczające różnorodność metod i technik w celu najskuteczniejszego osiągnięcia pożądanego celu. I tak, choć w głównej mierze nadal stosuje się podejście komunikatywne, należy również uwzględnić wykorzystanie na lekcjach tak przydatnych metod jak metoda audiolingwalna czy metoda dramy.

Ogólna koncepcja nauczania języków obcych zakłada obecnie **humanistyczne** podejście do ucznia, tj. traktowanie go w sposób holistyczny, z uwzględnianiem jego indywidualnych potrzeb, osobowości, uczuć i emocji. U podstaw tego podejścia leżą takie cele i zasady jak:

- rozwijanie i wzmacnianie w uczniach poczucia godności, wartości i wiary we własne możliwości;
- rozwijanie świadomości własnego procesu uczenia się języka obcego;
- zachęcanie uczniów do rozwijania umiejętności samooceny;
- zachęcanie uczniów do twórczego podejścia do nauki;
- pozostawianie im wyboru odnośnie treści nauczania, form kontroli bieżącej i okresowej, a także rodzajów zadań domowych;
- poruszanie na lekcjach tematów istotnych i ciekawych dla uczniów.

Jeśli chodzi o metody nauczania, jako wiodącą proponujemy metodę **komunikacyjną**, która – zgodnie z kluczowym założeniem nowej podstawy programowej – za nadrzędny cel stawia skuteczne porozumiewanie się w języku obcym. Metoda komunikacyjna ma postać silnie eklektyczną: łączy w sobie wiele cech metod konwencjonalnych i niekonwencjonalnych oraz wykorzystuje w obrębie swojej koncepcji metodycznej liczne techniki wypracowane przez wcześniejsze metody. Podejście komunikacyjne skupia uwagę na umiejętności komunikowania się w języku obcym w rozmaitych sytuacjach, kiedy niezbędne jest uzyskanie bądź przekazanie

drugiej osobie pewnych informacji. Celem nauki jest osiągnięcie kompetencji komunikacyjnej rozumianej jako umiejętność efektywnego porozumiewania się w sposób odpowiadający danej sytuacji. Bycie komunikatywnym obejmuje rozumienie i tworzenie wypowiedzi, przekazywanie informacji, a także bycie zrozumianym przez innych. W omawianym podejściu większą uwagę zwraca się zatem na komunikatywność i zrozumiałość wypowiedzi niż na poprawność językową. Ćwiczenia wykonywane na lekcjach języka angielskiego powinny być zorientowane na mówienie, porozumiewanie się. Powinny swoją tematyką i formą wymagać od uczniów kreatywności i spontaniczności, a także zachęcać do częstego wykorzystywania języka. Wiele zadań na lekcji powinno odbywać się w parach i grupach, tak aby stwarzać jak najwięcej sposobności do porozumiewania się w języku angielskim. Aby komunikacja była efektywna, uczniowie muszą jednak doskonalić nie tylko umiejętność mówienia, ale także słuchania, pisania i czytania – aby mogli właściwie zareagować w danej sytuacji. Ponadto, skuteczna komunikacja wymaga zastosowania właściwych narzędzi językowych. W tym celu uczeń musi opanować pewien zasób słownictwa, poznać formy gramatyczne danego języka, a także funkcje wypowiedzi oraz ich wzajemne zależności. Nie można więc pominąć nauczania gramatyki i słownictwa. Te aspekty języka należy wkomponować w plan zajęć, tak aby przedstawić uczniom zastosowanie danej struktury i umożliwić wykorzystanie nowych narzędzi językowych w sytuacji komunikacyjnej.

Zanim jednak uczniowie będą w stanie poprawnie zastosować nową strukturę, warto zapewnić im pewną liczbę ćwiczeń. Skuteczne są techniki zaczerpnięte z **metody audiolingwalnej**, takie jak dryl językowy (*drilling*), czyli wielokrotne powtarzanie zwrotów, struktur i słownictwa. Pomoże to uczniom przećwiczyć i dzięki temu lepiej zapamiętać nowo poznane struktury i wyrażenia. Należy jednak pamiętać, że w metodzie komunikacyjnej błędy językowe traktowane są jako naturalny element procesu uczenia się – w myśl zasady „kto nie próbuje, ten się nie nauczy!”. Zakłada się, że błędy będą stopniowo eliminowane w dalszym procesie nauczania i uczenia się, wraz z naturalnym rozwojem sprawności językowych.

Skutecznym sposobem zachęcania uczniów do komunikacji jest kreowanie sytuacji, które zachęcą uczniów do porozumiewania się języku angielskim. Uczniowie muszą widzieć konkretny cel zastosowania języka obcego. Oprócz powszechnie stosowanych zadań opartych na lukach informacyjnych (*information gap activities*), bardzo dobre efekty w nauczaniu języków obcych przynosi **metoda dramy**. Dzięki ćwiczeniom teatralnym uczniowie czynnie, twórczo i celowo operują językiem podczas odgrywania scenek, a także uczą się stosować właściwą intonację i tempo wypowiedzi, mimikę i gesty.

Efetywną metodą pracy, która bezwzględnie wymaga komunikowania się, jest również **metoda projektu**, silnie podkreślana w założeniach nowej podstawy programowej. Podczas pracy metodą projektu, uczniowie rozwijają umiejętność współpracy w grupie i wdrażania zdobytej wiedzy do praktycznego działania, jednocześnie ucząc się samodzielności w planowaniu, poszukiwaniu i selekcjonowaniu informacji, a finalnie podejmowaniu decyzji. Projekty rozwijają wyobraźnię, uczą sposobów zdobywania wiedzy i docierania do źródeł.

Uczniowie, realizując zadanie w grupie, muszą ze sobą negocjować, wspólnie ustalać działania, a zadaniem nauczyciela jest monitorowanie ich pracy i zachęcanie do komunikowania się w języku angielskim.

Wspomniane wcześniej **podejście eklektyczne** w metodyce nauczania języków obcych pozwala na dobieranie metody do wymagań ćwiczonej sytuacji, potrzeb, umiejętności i możliwości uczniów. Ważne, aby aktywizować uczniów do pracy, czemu służą odpowiednio dobrane techniki i formy pracy.

B. Formy pracy

W celu urozmaicenia lekcji zaleca się stosowanie odpowiednio zróżnicowanych form pracy, dostosowanych do nauczanego materiału. Mogą to być:

- praca frontalna, z całą klasą (*lockstep*);
- praca indywidualna (kierowana przez nauczyciela lub samodzielna);
- praca indywidualna przechodząca w pracę w grupie (metoda kuli śnieżnej);
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca projektowa indywidualna i grupowa (wykonywana w szkole lub w domu).

W przypadku formy pracy frontальной (*lockstep*) istnieje minimum komunikacji językowej wśród uczniów – jest to głównie prezentacja nauczycielska. Z tego względu powinna ona stanowić jak najkrótszy fragment lekcji. Z punktu widzenia komunikacji najbardziej wartościową formą pracy jest praca w parach, grupie (również przy projektach), która umożliwia uczniom zróżnicowaną interakcję. Uczniowie nabierają odwagi w prowadzeniu dialogu oraz sprawdzają swoje możliwości językowe w praktyce. Niestety, praca w grupach wiąże się ze zmniejszeniem dyscypliny klasowej, zatem nauczyciel powinien ustalić z uczniami obowiązujące reguły.

Choć praca w grupach, z uwagi na zmniejszoną kontrolę nauczyciela, niesie ze sobą ryzyko, że niektórzy uczniowie nie będą się przykładać do zadań, warto pamiętać, że dzięki niej uczeń:

- kształtuje umiejętność właściwego włączania się do rozmowy i kończenia jej;
- kształtuje umiejętność współpracy, prezentowania i bronięcia własnego stanowiska;
- odnajduje się w konkretnej roli w grupie;
- negocjuje, dyskutuje, przyjmując rolę mediatora;
- kształci empatię oraz role prospołeczne;
- uczy się prosić o pomoc i ją przyjmować;
- stale sprawdza poziom komunikatywności swoich wypowiedzi;
- może dostrzegać i oceniać błędy innych.

Przystawienie się na pracę w grupach jako główną formę prowadzenia zajęć z języka angielskiego wymaga od nauczyciela prób i praktyki. W celu zachęcenia do interakcji słownych należy tak zorganizować przestrzeń w klasie, aby uczniowie mogli faktycznie siedzieć w grupie i widzieć twarze wszystkich kolegów, z którymi mają współpracować.

Jednocześnie nie można zapominać, że niektórzy uczniowie wolą pracować samodzielnie. Przyczyną takiego zachowania może być opóźniona gotowość do komunikacji w języku obcym lub powody niemające związku z danym przedmiotem, np. złe samopoczucie, nieśmiałość. Należy uszanować brak komunikatywności u ucznia i nie zmuszać go za wszelką cenę do współpracy z kolegami, gdyż w przeciwnym wypadku istnieje niebezpieczeństwo pogłębienia zahamowań. Nauczyciel powinien jednak ściśle monitorować indywidualną pracę takiej osoby i traktować dany przypadek jako szansę praktykowania zindywidualizowanego podejścia do ucznia.

C. Techniki pracy

Zostaną one przedstawione w odniesieniu do poszczególnych sprawności językowych, gramatyki i słownictwa, choć w rzeczywistości żadna sprawność językowa nie występuje w odosobnieniu – zwykle jedna wynika z drugiej i łączy się z kolejną. Omówione zostaną też techniki samodzielnego uczenia się i techniki indywidualizacji pracy z uczniem.

1. Słuchanie

Jest to pierwsza sprawność, z jaką uczniowie stykają się przy nauce języka obcego, podobnie jak wtedy, gdy jako dzieci poznawali język ojczysty. Należy pamiętać o tym, by treści były wprowadzane zawsze w rzeczywistym i czytelnym dla uczniów kontekście. Będzie nim rzeczywista sytuacja klasowa, ale też oglądany program telewizyjny, program radiowy, nagranie audio, tekst czytany przez nauczyciela lub inną osobę znającą język angielski. Zrozumienie słyszanej wypowiedzi nie zawsze jest proste. Nawet znając słownictwo i różne struktury gramatyczne, uczniowie mają często problem ze zrozumieniem komunikatu. Przyczyną mogą być rozmaite czynniki zewnętrzne – hałas, szybkie tempo, niewyraźny sposób mówienia nadawcy komunikatu bądź też przyczyny leżące po stronie ucznia – niewystarczająca znajomość języka, brak zainteresowania i koncentracji lub brak strategii odbioru tekstu słuchanego. Dlatego bardzo istotna jest pomoc uczniom w opanowaniu i rozwijaniu w szkole podstawowej różnorodnych strategii komunikacyjnych. Przede wszystkim:

- warto pokazać uczniom, że przydatne jest przewidywanie wypowiedzi – zwracając uwagę na tytuł nagrania, osoby w nim uczestniczące czy też sytuację, w której odbywa się rozmowa / wypowiedź;
- warto zwrócić uwagę uczniów na ilustracje znajdujące się koło zadania, dźwięki towarzyszące nagraniu – wszystko to pomoże im lepiej zrozumieć kontekst sytuacyjny;
- warto uświadomić im, że aby zrozumieć ogólny sens wypowiedzi, nie muszą znać

znaczenia każdego słowa;

- należy zachęcić uczniów do wychwytywania słów-kluczy (*key words*);
- należy zdefiniować zadanie przed wysłuchaniem tekstu, aby odpowiednio ukierunkować uwagę uczniów.

Warto też podkreślić przydatność podstawowych sformułowań związanych z pytaniem o znaczenie słów, prośbą o powtórzenie wypowiedzi, zapytania, jak dane słowo się pisze. Należy również podkreślić znaczenie pomocniczych komunikatów niewerbalnych, takich jak: mowa ciała (gesty, mimika), kontekst, ton wypowiedzi rozmówcy i inne okoliczności towarzyszące wypowiedzi.

Słuchanie może służyć określaniu głównej myśli tekstu lub wyszukiwaniu informacji szczegółowych. Do rozwijania i sprawdzania sprawności rozumienia ze słuchu wykorzystuje się takie techniki jak:

- technika wielokrotnego wyboru sprawdzającą zrozumienie ogólnego sensu wypowiedzi,
- technika *true / false* (prawda / fałsz), przy czym uczniowie powinni umieć uzasadnić swój wybór i w przypadku odpowiedzi fałszywej – podać poprawną,
- uzupełnianie brakujących informacji (tabela, formularz, ankieta do wypełnienia),
- dyktando (literowanie, dyktando wyrazowe, tekst),
- zaznaczanie rozpoznanego dźwięku,
- zaznaczanie słów-kluczy,
- wybieranie właściwego obrazka lub elementu na ilustracji,
- znajdowanie różnic pomiędzy obrazkami lub tekstami,
- dopasowywanie pytań do odpowiedzi,
- podawanie właściwej kolejności obrazków lub wydarzeń,
- identyfikowanie właściwego obrazka,
- wykonywanie czynności zgodnej z usłyszanym poleceniem (zastosowanie metody *TPR – Total Physical Response*).

2. Mówienie

Sprawność mówienia rozwijana jest przez uczniów już od pierwszego kontaktu z językiem. Początkowo polega na powtarzaniu za modelem (jak w metodzie audiolingwalnej), potem stopniowo dochodzi do samodzielnych wypowiedzi. Mówienie jest ściśle związane ze słuchaniem i to na tych dwóch sprawnościach oparta jest komunikacja ustna. Skuteczne opanowanie tej sprawności wymaga stworzenia rzeczywistych sytuacji do zastosowania wyuczonych struktur i słownictwa. Zgodnie z podejściem komunikacyjnym nauczyciel powinien kreować na zajęciach sytuacje, w których uczniowie będą chcieli porozumiewać się w języku angielskim, czyli wprowadzać różnego rodzaju ćwiczenia z „luka informacyjną”, którą uczniowie uzupełniają poprzez wymianę stosownych informacji. W tym celu uczniowie muszą opanować słownictwo i różnorodne struktury gramatyczne, a także rozmaite wyrażenia funkcjonalne. Niezbędne do skutecznej komunikacji są także różne strategie komunikacyjne,

werbalne i niewerbalne. Spośród tych drugich, warto wspomnieć o interpretowaniu mowy ciała i tonu wypowiedzi. Z kolei strategie werbalne to m.in.:

- parafrazowanie wypowiedzi,
- wykorzystanie synonimu lub sformułowania bliskoznacznego,
- opisanie, zdefiniowanie słowa, którego uczeń nie zna w języku angielskim,
- umiejętność proszenia o pomoc, objaśnienie czy powtarzanie,
- stosowanie słów o szerokim znaczeniu, np.: *thing, stuff, make, do*.

Uczniowie będą wypowiadali się znacznie śmieiej, jeżeli już na samym początku nauki języka angielskiego uświadomimy im, że ważniejsze od idealnej poprawności językowej jest skuteczne przekazanie komunikatu (zgodnie z podejściem komunikacyjnym). Dopiero zapewniwszy uczniom takie poczucie bezpieczeństwa, możemy dążyć do doskonalenia poprawności językowej, właściwej wymowy i intonacji. Należy także pamiętać, aby większy nacisk na poprawność językową położyć w fazie prezentacji i ćwiczenia nowego materiału (*practice*), niż w fazie jego praktycznego wykorzystania (*production*). Uczniów należy zachęcić do mówienia poprzez właściwe przygotowanie ich do tego. Można to osiągnąć między innymi poprzez:

- poprzedzenie wypowiedzi podaniem „banku” potrzebnych słów i wyrażeń;
- wspólne stworzenie „banku” słów i wyrażeń przy pomocy techniki burzy mózgów;
- zastosowanie wizualizacji;
- zebranie pomysłów w postaci „mapy mentalnej/leksykalnej”;
- wcześniejsze zapoznanie ich z tekstem pisanym, na którym będą mogli oprzeć swoją wypowiedź;
- wcześniejsze wysłuchanie tekstu o tematyce zbliżonej do tematu przyszłej wypowiedzi ustnej;
- zaprezentowanie ilustracji podsuwających pomysły odnośnie treści wypowiedzi;
- wykorzystanie do wypowiedzi wypełnionych formularzy, tabel, wykresów i grafów;
- wykorzystanie do wypowiedzi gotowych fragmentów tekstu wcześniej przeczytanego i pociętego na akapity/zdania;
- nauczenie zwrotów związanych z inicjowaniem, podtrzymywaniem i kończeniem rozmowy;
- ustalenie z uczniami tematów lub sytuacji szczególnie im bliskich lub przydatnych w życiu codziennym.

Techniki stosowane przy doskonaleniu sprawności mówienia to:

- powtarzanie za wzorem (indywidualne i chóralne), szczególnie przydatne przy ćwiczeniu wymowy i intonacji (metoda audiolingwalna – *drilling*);
- budowanie dialogów w oparciu o wzór;
- układanie pytań do odpowiedzi;

- udzielanie odpowiedzi na pytania;
- omawianie różnic pomiędzy obrazkami lub tekstami;
- śpiewanie piosenek;
- recytowanie wyliczanek, wierszy (*tongue twisters, raps, jazz chants, poems*);
- udzielanie instrukcji lub wydawanie poleceń (TPR);
- spekulowanie na podstawie tytułu lub ilustracji;
- symulacja (odgrywanie ról w oparciu o podane informacje);
- technika dramy (inscenizowanie scenek, skeczy, adaptacji sztuk itp.);
- opowiadanie historyjek w oparciu o bodźce wzrokowe (*storytelling*);
- zadania w parach lub grupach, oparte na luce informacyjnej – wymiana informacji na podstawie swojego zestawu w celu skompletowania danych (przy założeniu, że oba zestawy uzupełniają się wzajemnie).

3. Czytanie

Z tą sprawnością językową uczniowie stykają się nie tylko w sytuacji klasowej, korzystając z tekstów w podręczniku i dodatkowych materiałów przygotowanych przez nauczyciela, ale również w swoim codziennym życiu. Rzeczywistą potrzebę czytania tekstów w języku angielskim nastoletni uczniowie odkrywają m.in. przeglądając strony internetowe, grając w gry komputerowe, w których polecenia są po angielsku, próbując zrozumieć różnego rodzaju instrukcje, napisy na tablicach informacyjnych czy billboardach, jak również teksty piosenek ulubionych zespołów. W miarę nabywania coraz większych kompetencji językowych, zaczną brać udział w internetowych czatach i forach dyskusyjnych, a nawet czytać książki i czasopisma dla młodzieży w języku angielskim. Podobnie jak w przypadku skutecznego słuchania czy mówienia, w celu efektywnego czytania ze zrozumieniem pomocne, a wręcz niezbędne, jest opanowanie rozmaitych strategii.

Uczniowie muszą wiedzieć, jak zapytać o nieznaną słowo lub wyrażenie, poprosić o pomoc czy odwołać się do podobieństwa słów w innych znanych sobie językach. Muszą też być świadomi tego, że aby uchwycić ogólny sens przeczytanego tekstu, nie jest konieczna znajomość wszystkich słów, jakie się w nim pojawiają. Wiele można domyślić się z kontekstu, odwołując się do zdobytej wcześniej wiedzy na temat, o którym mowa w tekście, wykorzystując rysunki towarzyszące tekstowi, tytuł, podział na akapity i określając najważniejsze myśli w nich zawarte. Rolą nauczyciela jest nauczenie lub uświadomienie uczniom tych wszystkich strategii. Tylko wtedy będą w stanie czerpać z czytania prawdziwą przyjemność. Warto podkreślić, że aby uzyskać dobry rezultat wyznaczonych zadań, czytanie jednego tekstu należy co najmniej raz powtórzyć. Niezwykle pomocne w prawidłowym rozwiązywaniu ćwiczeń w zakresie czytania są pewne techniki analizy tekstu, jak *skimming* i *scanning* (szybkie prześledzenie tekstu w celu znalezienia konkretnej informacji). Dobór techniki czytania zależy przede wszystkim od zadania, jakie uczeń ma do wykonania. W przypadku, gdy zależy nam na poznaniu ogólnego

tematu danego tekstu, a szczegóły w nim zawarte odgrywają mniejszą rolę, posłużyć się warto techniką *skimming*, polegającą na pobieżnym przejrzeniu tekstu. Jest to znacznie szybszy, sposób czytania od tradycyjnej metody (nawet czterokrotnie szybszy). Natomiast szukając konkretnych informacji w tekście, szczególnie przydatna jest metoda *scanning*, która polega na odnajdywaniu kluczowych słów, liczb, dat itp. Warto też stosować obie techniki naprzemiennie. Na poziomie szkoły podstawowej bardzo ważne jest też promowanie czytania dla przyjemności, które również korzystnie wpływa na rozwój intelektualny ucznia.

Sprawność czytania potrzebna jest do zrozumienia informacji głównej bądź szczegółowej tekstu. Służy temu czytanie **ciche**. Czytanie **głośne** jest sprawnością angażującą słuch i służy zazwyczaj ćwiczeniu wymowy i intonacji. W każdej klasie mogą pojawić się uczniowie z różnymi dysfunkcjami (dyslektycznymi, logopedycznymi), zaległościami i problemami z nauką, dla których czytanie na głos przed innymi osobami jest przyczyną frustracji, upokorzenia i demotywacji. W takiej sytuacji należy rozważyć indywidualny tryb pracy danego ucznia w zakresie rozwijania umiejętności czytania.

Techniki przydatne w doskonaleniu sprawności czytania ze zrozumieniem to:

- przewidywanie treści tekstu na podstawie bodźców wizualnych lub słuchowych, tytułu tekstu, odniesień do wiedzy ogólnej;
- czytanie dla ogólnego zrozumienia;
- ocena przeczytanych informacji techniką prawda / fałsz i poprawianie błędnych informacji;
- czytanie dla konkretnej informacji – zaznaczanie w tekście szukanych wyrazów lub informacji;
- wypełnianie luk niezbędnymi informacjami;
- uzupełnianie tabel szczegółowymi informacjami;
- dopasowywanie obrazka do tekstu / przeczytanej informacji;
- dopasowywanie tytułów do akapitów tekstu;
- wybieranie najlepszego tytułu tekstu spośród kilku podanych propozycji;
- ustawianie wydarzeń opisanych w tekście we właściwej kolejności;
- ustawianie szeregu ilustracji zgodnie z fabułą tekstu;
- test wyboru (wybieranie właściwej odpowiedzi do pytań związanych z tekstem);
- udzielanie odpowiedzi na pytania związane z tekstem;
- zaznaczanie danych z tekstów na diagramach, mapach, planach, rysunkach (np. trasa wycieczki);
- uporządkowanie podanych zdań lub akapitów tak, by stanowiły logiczną całość;
- uporządkowanie dialogu;
- rozdzielanie dwóch pomieszanych tekstów.

4. Pisanie

Z rzeczywistą potrzebą pisania uczniowie zetkną się zarówno w klasie, jak i w codziennym życiu pozaszkolnym, gdy będą kontaktować się z cudzoziemcami za pomocą poczty elektronicznej, komunikatorów i serwisów społecznościowych czy też w sposób tradycyjny (zdarza się to wśród młodzieży coraz rzadziej, ale jednak!), pisząc notatki podczas rozmów telefonicznych, wysyłając pocztówki i kartki z życzeniami. Pretekstem do pisania jest zwykle bodziec wynikający z innej sprawności – słuchania, mówienia lub czytania, co znowu jest dowodem na to, że sprawności językowe nie występują w oderwaniu, ale nawzajem się uzupełniają. Jedną z pierwszych prób pisania w języku angielskim może być wypełnienie formularza z danymi osobowymi. W sytuacjach życiowych zapewne nieraz będą wypełniać tego typu formularz (np. przy okazji podróży zagranicznych), stąd też motywacja do wykonania takiego zadania wzrasta. Rozwój sprawności pisania można znacznie przyspieszyć, jeśli tematyka zadań będzie bliska uczniom.

Każda wypowiedź pisemna musi być ponadto poparta opanowaniem określonego repertuaru wyrazów i sformułowań potrzebnego do przekazania myśli. W toku nauki, w miarę nabywania wiadomości i umiejętności, warto dbać o rozwijanie zarówno płynności, jak i poprawności wypowiedzi oraz bogactwa form językowych. W szkole podstawowej uczniowie mają trudności z szybkim uchwyceniem całościowego charakteru pracy pisemnej, dlatego zalecane jest, aby stosować technikę pisania częściami – najpierw składa się zdania, potem łączy je w akapity, a następnie tworzy się pełny tekst.

Podstawowe strategie pomocne w opanowaniu sprawności pisania to:

- odwołanie się do wcześniej zdobytej wiedzy na temat, na który piszemy (szczególnie ważne przy interdyscyplinarnych pracach projektowych);
- sporządzenie „banku słów-kluczy”, które uczeń może wykorzystać w swoim tekście;
- sporządzanie map mentalnych, tabel i konspektów.

Techniki rozwijające sprawność pisania u uczniów w szkole podstawowej to:

- przepisywanie (wyrazów, zwrotów, modelowych tekstów);
- dyktanda;
- dopasowywanie połówek zdań;
- wypełnianie formularza, ankiety;
- porządkowanie zdań, np.: ustawianie ich zgodnie z kolejnością i logiką tekstu;
- kończenie zdań;
- udzielanie odpowiedzi na pytania;
- zadawanie pytań do tekstów;
- uzupełnianie dymków w historyjkach komiksowych;
- układanie samodzielnych, kilkuzdaniowych wypowiedzi na zadany temat;
- pisanie notatek (np. z rozmów w parach / grupach);
- pisanie różnych krótkich form pisemnych (np. wiadomości SMS);

- pisanie streszczeń dłuższych wypowiedzi pisemnych.

5. Nauczanie słownictwa

Przy nauce języka obcego bardzo ważne jest uświadomienie uczniom znaczenia systematycznego uczenia się, powtarzania i utrwalania nowego słownictwa. Bez znajomości choćby podstawowych słów z różnych dziedzin życia trudno jest mówić o jakiegokolwiek komunikacji. Dlatego tak ważne jest podsuniecie uczniom skutecznych strategii i technik zapamiętywania nowego słownictwa. Najbardziej przydatne techniki stosowane w klasie to:

- porządkowanie słów według kategorii semantycznych;
- tworzenie map wyrazowych;
- podawanie synonimów lub antonimów;
- rozwiązywanie krzyżówek, rebusów i zagadek;
- uzupełnianie luk;
- rozsypanka literowa (anagramy – układanie wyrazów z rozrzuconych liter);
- grupowanie wyrazów według pisowni lub wymowy;
- definiowanie słów;
- dopasowywanie wyrazów do obrazków;
- sporządzanie własnych słowniczków (również obrazkowych);
- tworzenie skojarzeń i „haków pamięciowych”.

6. Nauczanie gramatyki

Gramatyka jest cementem spajającym poznane słownictwo, powoduje lepsze porozumienie pomiędzy nadawcą a odbiorcą komunikatu. Choć, jak wspominaliśmy wcześniej, w podejściu komunikacyjnym należy położyć nacisk przede wszystkim na umiejętność skutecznego porozumiewania się, a nie na idealne opanowanie reguł gramatycznych, to jednak ich znajomość i umiejętność zastosowania w praktyce z pewnością będą uczniowi przydatne.

Nowe konstrukcje gramatyczne mogą być wprowadzane w sposób **indukcyjny** (uczniowie sami dochodzą do reguły na podstawie przedstawionego przykładu w określonym kontekście, odpowiednio naprowadzeni przez nauczyciela wskazówkami lub pytaniami pomocniczymi) lub metodą **dedukcji** (nauczyciel podaje i wyjaśnia regułę, podaje przykłady zastosowania, a następnie proponuje uczniom ćwiczenia utrwalające). Pierwszy z tych sposobów wymaga większego zaangażowania ze strony uczniów, jest zatem wskazany dla grup uczniów bardziej samodzielnych i lubiących rozwiązywanie problemów. Sposób dedukcyjny nie wymaga od uczniów logicznego myślenia, z drugiej strony zaś umożliwia przekazanie uczniom poprawnych zasad gramatycznych i zapewne okaże się bardziej odpowiedni dla uczniów preferujących konkretną, systematyczną formę nauki, rozpoczynającą się od dokładnego objaśnienia reguły. W zależności od stopnia trudności wprowadzanego materiału i w celu

uatrakcyjnienia sposobu nauczania warto oba te sposoby stosować naprzemiennie.

Pomocna w nauczaniu gramatyki jest technika **drylu** językowego (technika typowa dla metody audiolingwalnej), która daje możliwość wielokrotnego przećwiczenia i powtórzenia tej samej struktury. *Drilling* należy rozpocząć od **drylu mechanicznego** (niewymagającego zrozumienia treści przekazu, ale za to pozwalającego na zautomatyzowanie danej struktury), poprzez **dryl konstruktywny** (wymagający zrozumienia zdania w celu stworzenia stosownej odpowiedzi), a skończyć na **drylu komunikacyjnym** (jest to nadal dryl kontrolowany, ale uczeń uzupełnia bodziec werbalny nauczyciela własnym zdaniem).

Inne przydatne w nauczaniu gramatyki techniki to:

- przekształcenia zdań (np. zamiana zdania oznajmującego na przeczące), np.:
I like apples. I don't like apples.
- podawanie właściwej formy czasownika,
np. *Jane (have)_____a shower so she can't answer the phone.*
- tłumaczenie części zdań na język angielski,
np. *You (nie wolno)_____touch that plug!*
- uzupełnianie luk, np. *The film starts _____six o'clock.*
- stosowanie techniki wielokrotnego wyboru,
np. *John is the _____in the class.*
a) tall b) tallest c) taller
- układanie zdań z podanych wyrazów.

7. Techniki kształcenia samodzielnego uczenia się

Jak już wspomniano w założeniach programowych, nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego obliguje nauczycieli do rozwijania u uczniów umiejętności samodzielnego uczenia się. Należy zdawać sobie sprawę, że budowanie autonomii ucznia jest długotrwałym procesem obejmującym wszystkie lata edukacji szkolnej. Aby uczeń był w stanie samodzielnie kierować swoim procesem uczenia się języka angielskiego, jak również korzystać z różnych źródeł wiedzy, należy najpierw zapoznać go z różnymi sposobami uczenia się, a przede wszystkim – pomóc mu rozpoznać preferowany styl uczenia się. Dlatego należy skupić uwagę na rozwijaniu:

- umiejętności korzystania ze słownika, tabel gramatycznych – należy wyjaśnić uczniom, jak uporządkowane są wyrazy, co oznaczają poszczególne skróty itp.;
- umiejętności prowadzenia notatek – dobrze jest zachęcić ucznia do zaznaczania, podkreślania ważniejszych treści, stosowania skrótów, wypunktowywania itp.;
- umiejętności dokonywania samooceny (czyli właściwe, tj. krytyczne, ocenianie swojego wkładu pracy w opanowanie danego materiału oraz wyniku tej pracy);
- umiejętności wyszukiwania dodatkowych materiałów i korzystania z nich (krytyczna analiza);

- umiejętności współpracy z innymi, wspólne odpytywanie się i dzielenie zdobytymi informacjami;
- systematyczności w odrabianiu zadań domowych.

Należy również zachęcać uczniów do stosowania różnorodnych technik sprzyjających rozwojowi samodzielności w uczeniu się, do których zalicza się:

- korzystanie z różnych strategii kompensacyjnych, np. odgadywanie znaczenia słów z kontekstu;
- poznanie symboli transkrypcji fonetycznej i kształcenie umiejętności poprawnego odczytywania zapisu fonetycznego (praca ze słownikiem);
- kojarzenie wizualne lub werbalne (również w innych językach) nowych słów („haki pamięciowe”);
- poznawanie reguł słowotwórstwa;
- poznawanie skrótów używanych w słownikach w celu doskonalenia umiejętności korzystania ze słowników;
- poznawanie zasad korzystania z encyklopedii i leksykonów;
- kształcenie umiejętności korzystania z zasobów internetu (zwracając uwagę na krytyczne analizowanie informacji i odpowiednie selekcjonowanie treści zamieszczonych w sieci);
- sprawdzanie poprawności wykonanych zadań z kluczem odpowiedzi;
- poznawanie i stosowanie technik kompensacyjnych (np. opisywanie słowa, prośba o powtórzenie lub potwierdzenie informacji);
- wzajemne przepytывanie się uczniów z materiału poznanego na lekcji;
- powtarzanie i zbieranie słownictwa w formie map mentalnych;
- samoocena wiadomości i umiejętności (np. *‘Can-Do’ statements*)

Wskazane jest zachęcenie uczniów do korzystania z „Europejskiego portfolio językowego”, przy pomocy którego mogą ocenić swój poziom poszczególnych umiejętności językowych.

8. Techniki indywidualizacji pracy

W każdej grupie językowej, mimo podziału zgodnie z poziomem zaawansowania uczniów, znajdują się osoby, które umieją więcej, i takie, których znajomość języka angielskiego jest słabsza. Każda grupa to także zbiór uczniów o zróżnicowanych możliwościach, preferencjach i stylach uczenia się oraz umiejętnościach językowych na różnych poziomach doskonalenia. Zdarzają się również uczniowie z różnymi dysfunkcjami, jak choćby dysleksja czy dysgrafia, a także tacy, którzy wykazują np. nadpobudliwość ruchową. Jest więc dla nauczyciela ogromnym wyzwaniem, aby dostosować proces dydaktyczny do indywidualnych możliwości i oczekiwań każdego ucznia. Pomocne w procesie indywidualizacji nauczania mogą być poniższe techniki:

- **Zróźnicowane poziomy zadań** – technika wykonywanego zadania jest ta sama, ale uczniowie o większych umiejętnościach mają, przykładowo, więcej elementów do znalezienia, dłuższy lub trudniejszy tekst itp.
- **Możliwość wyboru zadań** – kilka zróźnicowanych pod kątem trudności zadań z podobnej tematyki do wyboru, uczeń sam decyduje, które zadanie jest w stanie lub chce wykonać. Dobrze jest też pozwolić uczniom na wybór tematu pracy projektowej, lektury do czytania, itp. Możliwość ostatecznego decydowania (mimo, że wybór jest zazwyczaj ograniczony przez nauczyciela) o pracy do wykonania zwiększa motywację uczniów do wykonania zadania.
- **Dodatkowe zadania dla tzw. *fast finishers*** – ważne jest, aby to były zadania sprawiające przyjemność, np. zagadki, krzyżówki, rebusy, interesujący tekst do czytania. Wcześniejsze wykonanie zadania powinno być nagrodzone.
- **Dostosowanie zadań i wymogów do uczniów z objawami dysleksji rozwojowej** (w tym dysleksji, dysgrafii i dysortografii), tak aby nie tylko wyrównać ich szanse, ale także pomóc w przezwyciężaniu problemów.
 - **Asystenci nauczyciela** – wykorzystanie potencjału uczniów zdolniejszych, bardziej ambitnych, do pomocy wolniej pracującym kolegom/koleżankom, sprawdzania poprawności wykonanych zadań, przygotowywania drobnych pomocy dydaktycznych itp. Słabsi uczniowie często mają więcej odwagi, by zwrócić się z pytaniem do kolegi/koleżanki niż do nauczyciela. W ten sposób dowartoścujemy też „asystentów” – będą czuli się potrzebni, a pomagając innym, sami będą powtarzali i utrwalali określony materiał językowy.
- **Organizowanie pracy w parach i grupach** – dzięki czemu większa liczba uczniów w tym samym czasie aktywnie wykorzystuje ćwiczone konstrukcje.
- **Stosowanie gier i zabaw** – co sprzyja utrwaleniu struktur gramatycznych, słownictwa i funkcji językowych w swobodny i często niekonwencjonalny sposób. Przy zachowaniu odpowiedniej dyscypliny w klasie, nawet najbardziej negatywnie nastawieni uczniowie zaangażują się w proces nauki, a przecież o to też chodzi.

Ponadto, mając na względzie wykorzystanie potencjału uczniów wyróżniających się intelektualnie, sugerujemy uwzględnienie w toku nauczania danej klasy wybranych form **pracy z uczniem zdolnym**:

- dostarczenie dodatkowych, bardziej wymagających materiałów do pracy własnej;
- zlecenie uczniom zdolnym dodatkowych zadań podczas prac klasowych i domowych;
- prowadzenie przez uczniów zdolnych fragmentów lekcji;
- organizowanie konkursów w rozwiązywaniu trudniejszych zadań;
- powierzanie odpowiedzialnych ról (asystent, lider);
- powierzanie opiece uczniów zdolnych ich słabszych kolegów podczas wykonywania konkretnych zadań;
- zorganizowanie zajęć dodatkowych – koła języka angielskiego;

- przygotowywanie uczniów zdolnych do konkursów i olimpiad;
- angażowanie uczniów zdolnych w przedsięwzięcia szkolne i pozaszkolne.

Najważniejsze jednak w pracy z uczniem zdolnym jest tworzenie takich sytuacji dydaktycznych, które będą dla wybitnego ucznia wyzwaniem i źródłem satysfakcji.

Mając zaś na uwadze dobro uczniów słabszych – o niższych niż u większości uczniów możliwościach intelektualnych i/lub pozbawionych motywacji do nauki, proponujemy wykorzystanie w toku nauczania danej klasy wybrane z poniższych form **pracy z uczniem słabym**:

- poznanie słabych i mocnych stron ucznia – odpowiednio przeprowadzona rozmowa często pomaga dziecku pozbyć się lęków i wzmocnić motywację do nauki;
- zapewnienie stałego wsparcia nauczyciela w rozwiązywaniu ćwiczeń indywidualnych w czasie lekcji;
- organizowanie częstych zadań w grupach, w których uczniowie zdolniejsi mają możliwość udzielenia wsparcia uczniom słabszym;
- wprowadzenie dodatkowych krótkich ćwiczeń podnoszących koncentrację uwagi;
- wzbogacenie lekcji o środki dydaktyczne, które wspomagają przyswajanie wiedzy przez ucznia (np. dodatkowe ilustracje, kolorowe patyczki);
- dostosowanie poziomu zadań klasowych do możliwości ucznia;
- różnicowanie trudności pracy domowej (uczniowie otrzymują do wyboru dwa lub więcej zadań o różnym stopniu trudności);
- sprawdzanie i ocenianie wszystkich działań ucznia – koniecznie z informacją zwrotną, co uczeń zrobił dobrze, a co powinien poprawić;
- stały kontakt z wychowawcą i rodzicami (np. założenie zeszytu informacyjnego, w którym odnotowywane są wszystkie osiągnięcia dziecka);
- zorganizowanie dodatkowych zajęć wyrównawczych;
- udzielanie konsultacji indywidualnych.

9. Korelacja treści z różnych przedmiotów / prace projektowe

Podstawa programowa podkreśla dbałość o wszechstronny rozwój ucznia, jak również holistyczne podejście do procesu kształcenia. Ważne bowiem jest, aby wiedzę i umiejętności, jakie uczeń zdobędzie na zajęciach z danego przedmiotu, umiał skutecznie wykorzystać na lekcjach z innych przedmiotów, a także poza szkołą. Nauczyciele języka angielskiego mają w tym zakresie nieograniczone możliwości, gdyż język jest jedynie narzędziem, które wykorzystujemy do zdobywania, przetwarzania i przekazywania treści. Należy wykorzystać tę sposobność i poprzez naukę języka przekazać nastolatkom jak najwięcej wiedzy z różnych dziedzin.

Znakomicie nadają się do tego prace projektowe, podczas których uczniowie mogą w praktyce wykorzystać wiedzę i umiejętności zdobyte zarówno na lekcjach języka angielskiego,

podczas zajęć z innych przedmiotów, jak i wiedzę ogólną, zdobytą poza szkołą. Prace projektowe pozwalają także rozwijać samodzielność nastolatków w uczeniu się, ponieważ muszą dokonać selekcji materiału, odpowiednio korzystać z różnych materiałów źródłowych i pomocy naukowych (np. słowników). Jeśli dołączymy do tego podstawowe słownictwo z różnych dziedzin, ułatwimy uczniom zdobywanie w przyszłości wiedzy podanej w języku obcym.

Prace projektowe często wykonywane są zespołowo, dzięki czemu uczniowie mogą doskonalić swoje umiejętności interpersonalne, kształtować postawę współpracy, tolerancji i otwartości na opinie i potrzeby innych. Podczas grupowych prac na lekcjach ważne jest dopilnowanie, aby wszyscy członkowie grupy aktywnie w tej pracy uczestniczyli. Każdy uczeń powinien mieć określone zadanie do wykonania i czuć się współodpowiedzialnym za realizację projektu.

Planując efektywne prace projektowe, należy uwzględnić niezbędne fazy projektu:

- podział na grupy;
- określenie tematu projektu (optymalnie – wybór dokonany przez uczniów), potrzebnych materiałów i rodzajów zadań oraz czasu na wykonanie pracy;
- powtórzenie niezbędnego do pracy słownictwa i struktur (bardzo przydatna jest tu technika burzy mózgów i mapy mentalne);
- zbieranie i selekcja materiałów (wykorzystanie różnorodnych źródeł informacji);
- przydział zadań (można każdemu uczniowi w grupie przydzielić inne zadanie, biorąc pod uwagę indywidualne zdolności, umiejętności i preferencje);
- praktyczna realizacja projektu;
- prezentacja na forum klasy;
- samoocena i ocena przez nauczyciela i innych uczniów (w przypadku prac projektowych należy przede wszystkim ocenić zaangażowanie, wkład pracy każdego członka grupy w ostateczny wygląd pracy).

Waga pracy projektowej jest ogromna z tego względu, że gotowy produkt daje uczniom poczucie satysfakcji. Dzięki niemu nabierają poczucia własnej wartości i wiary we własne możliwości, wzrasta też ich motywacja do nauki. Jest to również okazja dla słabszych językowo uczniów, aby wykazać się w zadaniach wymagających również umiejętności pozajęzykowych, np. wyszukiwania informacji, koordynacji działań w zespole czy też artystycznych.

10. Nauczanie zagadnień kulturowych

Zajęcia z języka angielskiego to nie tylko nauka języka. Narzędzie komunikacji jest nierozdzielnie związane z ludźmi, którzy się nim posługują, a zatem również ich kulturą, historią i zwyczajami. Dlatego nauczanie zagadnień kulturowych związanych z danym obszarem języka angielskiego stanowi integralną, nieodzowną część procesu nauczania języka. Ponadto poprzez poznawanie historii, tradycji i zwyczajów w innych krajach, ze szczególnym

uwzględnieniem państw anglojęzycznych, kształtujemy w uczniach podkreślaną w dokumencie nowej podstawy programowej świadomość związku pomiędzy kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową, a jednocześnie postawy ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych kultur.

Do prezentacji i poznawania zagadnień kulturowych proponujemy następujące techniki:

- czytanie i słuchanie tekstów zawierających informacje o krajach anglojęzycznych, w tym czasopism językowych, fragmentów literatury (w wersji uproszczonej, np. Macmillan Readers)
- oglądanie ilustracji, zdjęć, filmów czy teledysków;
- korespondencja w języku angielskim (w sposób tradycyjny lub drogą elektroniczną, np. poprzez czat, fora dyskusyjne, gry online, itp.);
- wykonywanie projektów (np. rysowanie map, szycie strojów regionalnych, przygotowanie potraw, inscenizacje bitw historycznych itp.).

Wśród zagadnień kulturowych, jakie sugerujemy uwzględnić na lekcjach języka angielskiego w klasach IV-VIII znajdują się:

- czynności życia codziennego w krajach anglojęzycznych,
- święta i uroczystości, np.: *Christmas, Halloween, Easter, Valentine's Day*,
- relacje w rodzinie,
- edukacja w krajach anglojęzycznych,
- kultura, np.: film, muzyka, literatura młodzieżowa,
- sławni przedstawiciele kultury i nauki,
- sport,
- podróże, turystyka – atrakcje turystyczne.

W **oddziałach dwujęzycznych** w klasach VII – VIII, nauczyciele powinni w myśl nowej podstawy programowej położyć szczególny nacisk na poszerzanie wiedzy uczniów z obszaru kultury krajów anglojęzycznych. Poza zagadnieniami wymienionymi powyżej, uczniowie oddziałów dwujęzycznych powinni wzbogacać swoją wiedzę również w takich aspektach kulturowych jak:

- literatura – sławni twórcy brytyjscy i amerykańscy oraz ich dzieła,
- historia – ważne wydarzenia w historii Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych,
- geografia – ukształtowanie terenu, klimat, gospodarka, turystyka itd.

Poznawanie tych zagadnień związane jest z odniesieniem ich do swego własnego kraju, dokonywaniem porównań, a co za tym idzie – rozwijaniem poczucia tożsamości narodowej, przy jednoczesnym rozwoju świadomości przynależności do wspólnoty międzynarodowej.

11. Inne techniki pracy uatrakcyjnijające lekcje

Niewątpliwie nadrzędnym celem zajęć z języka angielskiego jest przekazanie uczniom wiedzy – słownictwa, zasad gramatycznych, wyrażen funkcjonalnych – oraz rozwijanie w nich sprawności językowych, w tym przede wszystkich umiejętności porozumiewania się w języku angielskim. Efektywna nauka pozwala uczniom również doskonalić umiejętności pozajęzykowe – m.in. współdziałanie, wyszukiwanie i krytyczne analizowanie informacji, logiczne myślenie – spekulowanie i wyciąganie wniosków. Uczniowie kształtują także pożądane postawy, umożliwiające sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie. Warto jednak pamiętać, że mamy do czynienia z młodymi nastolatkami, których czasami nie łatwo jest zachęcić do pracy, zmotywować do nauki. Dlatego szczególnie w tej grupie wiekowej niezwykle ważne jest zaoferowanie uczniom różnorodnych ćwiczeń, tematów, które ich zaintrygują, i zadań, które będą stanowiły wyzwanie i przynosić satysfakcję. Nie wolno również zapominać o uwzględnieniu elementów zabawy.

- Wiele pomysłów na różnego rodzaju **gry językowe** znaleźć można w bogatej ofercie materiałów dodatkowych. Dużo pomysłów można również znaleźć na stronie internetowej www.macmillan.pl oraz w licznych materiałach dodatkowych wydawnictwa Macmillan.
- **Techniki multimedialne** to ocean możliwości doskonalenia języka angielskiego. Komputer, laptop, smartfon – to codzienne narzędzia komunikacji i zabawy współczesnego ucznia. Internet jest często podstawowym źródłem informacji, a także komunikacji ze znajomymi. Wszystko to można w fantastyczny sposób wykorzystać do nauki języka angielskiego, dzięki czemu wzrośnie motywacja uczniów do nauki, jak również przyjemność z wykonywania konkretnych zadań. Warto również wykorzystać takie techniki multimedialne jak praca w wykorzystaniem DVD, krótkich filmów z internetu, wideoklipów czy tablicy interaktywnej, jeśli w danej szkole są takie możliwości. Pamiętajmy, że im więcej używamy elementów bliskich nastolatki, tym przyjemniejsza i bardziej efektywna stanie się nauka. W ofercie wydawnictwa Macmillan znajdują się podręczniki w wersji dostosowanej do wykorzystania na tablicy interaktywnej.
- Mając na uwadze fascynację nastolatków **muzyką**, sugerujemy wykorzystać współczesne przeboje na lekcjach języka angielskiego. Podkreślając słowo współczesne, proponujemy, by to uczniowie dokonywali wyboru nagrań – mogą wytypować piosenkę, przynieść nagranie, a nawet podjąć się opracowania ćwiczenia z wykorzystaniem tekstu swojej ulubionej piosenki. Takie rozwiązanie zapewnia zaangażowanie uczniów, jak również wpływa na lepsze zapamiętanie materiału językowego, przekazanego uczniom w formie lubianej przez nich muzyki.
- Proponujemy wykorzystać na lekcjach techniki teatralne, tzw. metodę **dramy**. Odgrywanie różnego rodzaju scenek i dialogów to atrakcyjna forma nauki, która stymuluje aktywne wykorzystanie przez uczniów języka angielskiego w konkretnej sytuacji. Przydzielenie roli pozwala uczniom wcielić się w kogoś, kim naprawdę nie są,

dzięki czemu zmniejsza się blokada wypowiedzi ustnej w języku obcym. Scenki mogą mieć oczywiście charakter żartobliwy, np. mieć formę skeczów.

V. OCENIANIE

A. Ocena osiągnięć uczniów

Integralną częścią nauczania jest ocenianie, które polega na bezustannym zbieraniu informacji o przebiegu procesu uczenia się. Jest to również swojego rodzaju sposób na zachęcanie i stymulowanie uczniów do ich dalszego rozwoju.

Rozróżniamy dwie zasadnicze funkcje oceniania: diagnostyczną/bieżącą i klasyfikującą/sumującą. Różnice pomiędzy nimi obrazuje następująca tabela:

Ocenianie diagnostyczne/bieżące	Ocenianie klasyfikujące/sumujące
<ol style="list-style-type: none">Ma na celu:<ul style="list-style-type: none">monitorowanie postępów i rozwoju uczniasprawdzenie skuteczności zastosowanych metod i technik nauczania;rozpoznanie indywidualnych potrzeb każdego ucznia;nakreślenie kierunku dalszej pracy.Jest procesem ciągłym, wspomagającym.Wyniki podane są w taki sposób, w jaki zdecyduje szkoła i sam nauczyciel (szeroki wachlarz możliwości).Jest szczególnie przydatne nauczycielowi, uczniowi i jego rodzicom, stanowiąc dla nich informację zwrotną.Ma postać:<ul style="list-style-type: none">formalną: testy, sprawdziany, itp.;nieformalną: obserwacja ucznia (jego zaangażowania ucznia w proces uczenia, aktywność, udzielane odpowiedzi itp.).	<ol style="list-style-type: none">Ma na celu:<ul style="list-style-type: none">monitorowanie działania systemu szkolnego w dłuższym okresie;porównanie osiągnięć uczniów z określonymi standardami;globalne sprawdzenie jakości nauczania.Ma charakter okresowy i odbywa się w ściśle określonym czasie (zwykle na koniec semestru, roku szkolnego czy cyklu nauczania).Najczęściej bazuje na pisemnych lub ustnych testach przygotowanych według wymaganych procedur.Jest przydatne dla celów statystycznych, szczególnie dla nadzoru (np. kuratorium).

Właściwe ocenianie powinno być oparte na kilku fundamentalnych zasadach:

- Uczniowie powinni być poinformowani o kryteriach oceniania określonych w Przedmiotowym Systemie Oceniania (PSO) i o wszystkich obszarach aktywności, jakie będą podlegały ocenie. Warto je uzgodnić wspólnie z uczniami i przedstawić w formie kontraktu klasowego, którego następnie obie strony – zarówno uczniowie jak i nauczyciel – zobowiązane są przestrzegać.

- Przedmiotowy System Oceniania powinien być spójny z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania (WSO).

3. Ocenianiu powinno podlegać przede wszystkim to, co uczeń umie i jak posługuje się zdobytą wiedzą. Uczniów należy też zachęcać do samooceny, porównania jej wyników z informacją zwrotną o postępach otrzymaną od nauczyciela, a następnie omówić z nimi ewentualne rozbieżności w postrzeganiu tychże postępów. Wskazane jest, aby uczniowie gromadzili te dane np. we własnym „Portfolio językowym”, wraz z próbkami własnych dokonań, co pozwoli na wyraźne udokumentowanie przyrostu wiedzy.

Ogólnie mówiąc, postępy nauczania i osiągnięcia uczniów można ocenić na podstawie:

- prac klasowych: testów osiągnięć – np. na zakończenie rozdziału, testów semestralnych i testu końcowego;
- kartkówek – zapowiedzianych i niezapowiedzianych krótkich testów, sprawdzających stopień opanowania materiału z 1-3 ostatnich lekcji;
- prac domowych;
- prac pisemnych;
- odpowiedzi ustnych;
- prac projektowych (oceniając zarówno proces ich powstawania, jak i sam produkt);
- bieżącej obserwacji aktywności na zajęciach;
- samooceny uczniów.

Należy jednak pamiętać, że znajomość języka, rozumianego jako narzędzia komunikacji, nie jest wiedzą, którą można ocenić jedynie za pomocą sprawdzianów i różnorodnych prac ustnych czy pisemnych. Znajomość języka to również skuteczność przekazu, efektywny odbiór wypowiedzi w obcym języku i gotowość do zareagowania stosownie do rzeczywistej sytuacji, a także świadomość różnic językowych i kulturowych, umiejętność logicznego myślenia, przetwarzania informacji oraz wiele innych składowych, których nawet najdokładniejszy test nie jest w stanie ocenić. Tym bardziej należy podkreślić rolę bieżącej obserwacji uczniów – tylko systematyczne diagnozowanie uczniów pozwoli ocenić ich zaangażowanie w proces dydaktyczny i postęp w nauce. Warto również pamiętać o konieczności oceniania każdego ucznia osobno – czyli jego rzeczywistego postępu w stosunku do predyspozycji, indywidualnych możliwości i umiejętności. Nie jest to zadanie łatwe, gdyż mając w grupie kilkunastu uczniów, z których każdy jest inny, trudno nie ulec pokusie oceniania wszystkich jedną miarą. Dobrze jednak tego unikać – pozwoli to nam dostrzec postęp każdego ucznia, tym samym motywując go do dalszej nauki.

1. Przedmiotowy system oceniania

W każdej szkole obowiązuje Wewnątrzszkolny System Oceniania (WSO), do którego nauczyciel języka angielskiego musi się dostosować. Zachęcamy oczywiście do stosowania wszelkich innowacyjnych rozwiązań na lekcjach – np. systemu punktowego, systemu kar i nagród, plusów i minusów – im ciekawszy pomysł na zmotywowanie uczniów do nauki, tym skuteczniejszy zapewne okaże się system ewaluacyjny. Ważne jednak, aby system oceniania

języka angielskiego w rozliczeniu semestralnym współgrał z WSO. Ważne też, aby był przedstawiony uczniom na początku nauki języka – a jeszcze lepiej, wraz z nimi wypracowany, np. w formie kontraktu. Jeśli punkty kontraktu będą ustalone wspólnie z uczniami, łatwiej będzie egzekwować jego przestrzeganie.

Zaprezentowany poniżej przedmiotowy system oceniania to tylko przykład jednego z wielu rozwiązań. Tworząc go, uwzględniono następujące obszary wiedzy i umiejętności ucznia:

- gramatyka i słownictwo,
- czytanie,
- słuchanie,
- mówienie,
- pisanie.

Ponadto ocenie mogą podlegać m.in.:

- sprawdziany wiadomości / testy,
- praca domowa,
- prowadzenie zeszytu / zeszytu ćwiczeń,
- aktywność na lekcji,
- prace projektowe,
- komunikowanie się w języku angielskim,
- pilność / zaangażowanie ucznia.

2. Kontrakt

1. System oceniania jest oparty na zasadzie sprawiedliwości.
2. Ocenianiu podlegają następujące rodzaje aktywności ucznia: sprawdziany, kartkówki, odpowiedzi ustne, prace domowe, ćwiczenia wykonywane w klasie, prace projektowe indywidualne i grupowe, zeszyt, umiejętność samodzielnego uczenia się i samooceny postępów nauczania, pilność.
3. Uczeń oceniany jest na dwa sposoby:
 - a) na bieżąco:
 - by pomóc mu rozpoznać i zrozumieć swoje mocne i słabe punkty oraz dać mu wyraźne wskazówki, nad czym powinien więcej pracować (ustalenie obszarów pracy wyrównawczej i pomocy);
 - by przekazać rodzicom/opiekunom informacje o jego postępach, mocnych i słabych stronach, a także wskazać, w jaki sposób powinien pracować, aby osiągnąć poprawę;
 - by dać nauczycielowi informację zwrotną na temat efektywności jego nauczania, właściwości doboru materiałów, oraz by pomóc w adaptowaniu planu nauczania, jeśli zachodzi taka potrzeba;
 - b) okresowo:

- by przekazać uczniowi, rodzicom/opiekunom i nauczycielom obraz postępów, aktywności i osiągnięć w języku angielskim pod koniec pewnego etapu nauki (np. koniec semestru / roku szkolnego / danego cyklu nauczania);
 - by dostarczyć informacji nauczycielowi odpowiedzialnemu za następny etap nauki.
4. Kontroli postępów nauczania dokonuje się:
 - a) przy pomocy obiektywnych sprawdzianów lub testów;
 - b) poprzez obserwacje innych rodzajów aktywności ucznia, według załączonych kryteriów.
 5. Uczeń ma prawo poprawić lub zaliczyć pracę klasowa w terminie wyznaczonym przez nauczyciela, nie później jednak niż na tydzień przed klasyfikacją. Dotyczy to również sprawdzianów, na których uczeń był nieobecny.
 6. W ciągu semestru przewiduje się co najmniej dwie prace klasowe, zapowiadane uczniom minimum tydzień przed planowanym terminem.
 7. Kartkówki sprawdzają wiadomości z bieżącego działu i nie muszą być zapowiadane. Jeżeli uczeń był nieobecny na kartkówce, odpowiedni materiał może zaliczyć w formie odpowiedzi ustnej.
 8. Poprawione prace pisemne uczeń dostaje do wglądu nie później niż w tydzień po przeprowadzeniu sprawdzianu, kartkówki zaś na następnej lekcji, o ile jest to możliwe.
 9. Ocenę za pracę w grupie i pilność przyznaje się na koniec semestru.
 10. Uczeń ma prawo być nieprzygotowany do lekcji dwa razy w ciągu semestru, co zostaje odnotowane przez nauczyciela w karcie obserwacji ucznia przed rozpoczęciem danej lekcji. Nie obejmuje to zwolnienia z pisania zapowiedzianej pracy klasowej.
 11. Jeżeli uczeń opuścił więcej niż 50% godzin lekcyjnych, może być niesklasyfikowany z języka angielskiego.
 12. Uczeń z opinią z poradni psychologiczno-pedagogicznej na temat specyficznych trudności w uczeniu się pisze prace klasowe, kartkówki i prace domowe dostosowane do swoich potrzeb i możliwości.
 13. Uczeń z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim uczy się według odrębnego programu. Oceniany jest jego wkład pracy i wysiłek proporcjonalny do możliwości.
 14. Ocenę celującą może otrzymać uczeń, który spełnia wszystkie warunki konieczne do uzyskania oceny bardzo dobrej, a dodatkowo wykazuje się wiedzą znacznie wykraczającą poza program nauczania obowiązujący na jego poziomie, wykonuje ciekawe pomoce naukowe lub interdyscyplinarne prace projektowe, bierze udział w konkursach przedmiotowych i odnosi w nich sukcesy.
 15. Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów dla oceny dopuszczającej, nie korzysta z proponowanej pomocy w postaci zajęć wyrównawczych, pracuje poniżej swoich możliwości i nie wykazuje chęci nadrobienia zaległości.
 16. Podane poniżej kryteria ocen stosuje się w połączeniu z treściami przewidzianymi w rozkładach materiału na dany semestr/rok nauczania w oparciu o wybrany i zatwierdzony przez dyrektora szkoły program nauczania.

3. Szczegółowe kryteria oceniania

Skala ocen	Gramatyka i słownictwo Umiejętności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • swobodnie operuje strukturami gramatycznymi określonymi w rozkładzie materiału oraz zna niektóre konstrukcje wykraczające poza jego ramy • z łatwością buduje spójne zdania proste i złożone, poprawne pod względem gramatycznym i logicznym • posiada bogaty zasób słownictwa, wykraczający poza program nauczania i potrafi go wykorzystać w praktyce • zna i stosuje w praktyce wyrażenia potoczne przedstawione w podręczniku i wiele wyrażeń z innych źródeł, jak prasa, telewizja i internet • wykonuje starannie dodatkowe prace projektowe o wyjątkowych walorach językowych • bardzo chętnie wykonuje obowiązkowe i dodatkowe prace domowe wykraczające poza wymagany poziom • niezwykle aktywnie prezentuje swoje wiadomości i umiejętności podczas lekcji
5	<ul style="list-style-type: none"> • swobodnie operuje strukturami gramatycznymi określonymi w rozkładzie materiału • buduje spójne zdania proste i złożone, poprawne pod względem gramatycznym i logicznym • zna słownictwo określone programem nauczania i potrafi je wykorzystać w praktyce • czasami wykonuje dodatkowe prace projektowe • zawsze prawidłowo wykonuje prace domowe i obowiązkowe prace projektowe • bardzo aktywnie uczestniczy w zajęciach
4	<ul style="list-style-type: none"> • prawidłowo operuje większością struktur gramatycznych określonych w rozkładzie materiału • buduje zdania, które są na ogół spójne i poprawne pod względem gramatycznym i logicznym • zna większość słów i zwrotów określonych w programie i zazwyczaj poprawnie używa ich w praktyce • przeważnie prawidłowo wykonuje prace domowe i obowiązkowe prace projektowe • przeważnie chętnie uczestniczy w zajęciach
3	<ul style="list-style-type: none"> • zna i potrafi operować niektórymi prostymi strukturami gramatycznymi określonymi w rozkładzie materiału • buduje zdania, które nie zawsze są spójne – zdania zawierają błędy gramatyczne i logiczne, które czasami zakłócają sens przekazu • na ogół używa słownictwa odpowiedniego do zadania, choć w ograniczonym zakresie • nieregularnie wykonuje prace domowe i projektowe – prace zawierają błędy • rzadko aktywnie uczestniczy w lekcjach
	<ul style="list-style-type: none"> • słabo zna struktury gramatyczne określone w rozkładzie materiału i ma problemy z wykorzystaniem ich w praktyce • zdania, które buduje, są mało zrozumiałe i na ogół niespójne pod względem

2	<p>gramatycznym i logicznym – uczeń niechętnie przystępuje do samodzielnej pracy</p> <ul style="list-style-type: none"> • dysponuje bardzo ograniczonym słownictwem • potrzebuje pomocy nauczyciela przy wykonywaniu prostych zadań gramatycznych i leksykalnych • sporadycznie odrabia prace domowe i projektowe • nie uczestniczy aktywnie w zajęciach – nie zgłasza się do zadań, a zmuszany do odpowiedzi, popełnia wiele błędów
1	<ul style="list-style-type: none"> • nie opanował podstawowych zagadnień gramatycznych określonych w rozkładzie materiału • nie zna podstawowych słów i wyrażeń • nie potrafi budować prostych zdań, nawet z pomocą nauczyciela • bardzo rzadko odrabia prace domowe lub projektowe i zawsze zawierają one błędy uniemożliwiające zrozumienie treści

Skala ocen	Czytanie Umiejętności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • regularnie czyta dla przyjemności dodatkowe teksty takie jak: artykuły anglojęzyczne, komiksy, krótkie czytanki i książki w uproszonych wersjach • rozumie przeczytane teksty – z łatwością wybiera odpowiednie informacje z tekstu, rozumie kontekst sytuacyjny, bez problemu określa intencje autora • na podstawie przeczytanego tekstu potrafi bezbłędnie wykonać zadania sprawdzające każdego typu i potrafi zawsze uzasadnić swoją decyzję • zawsze ćwiczy w domu czytanie zadanych tekstów • technika czytania – czyta bezbłędnie również podczas lekcji (bez przygotowania) • podczas lekcji bardzo chętnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu czytania
5	<ul style="list-style-type: none"> • czyta dla przyjemności teksty zawarte w podręczniku i czasami czyta dla przyjemności teksty dodatkowe, np.: instrukcje do gier, czasopisma anglojęzyczne, książki w uproszonych wersjach • rozumie przeczytane teksty – potrafi wybrać właściwe informacje z tekstu, rozumie kontekst sytuacyjny, określa intencje autora • na podstawie przeczytanego tekstu potrafi wykonać zadania sprawdzające różnego typu, np.: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań, i potrafi uzasadnić swoją decyzję • zawsze ćwiczy w domu czytanie zadanych tekstów • technika czytania – czyta prawidłowo • podczas lekcji chętnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu czytania
4	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie ogólny sens przeczytanych tekstów, czasami popełnia błędy przy wyborze właściwych informacji z tekstu, zazwyczaj rozumie kontekst sytuacyjny, czasami ma problem z określeniem intencji autora • czasami popełnia błędy przy wykonywaniu zadań sprawdzających rozumienie tekstu typu: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań; przeważnie potrafi uzasadnić swoją decyzję

	<ul style="list-style-type: none"> • przeważnie ćwiczy w domu czytanie zadanych tekstów • technika czytania – czyta popełniając nieliczne błędy • podczas lekcji raczej chętnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu czytania
3	<ul style="list-style-type: none"> • nie rozumie całego tekstu, ale jest w stanie uchwycić jego ogólny sens, potrafi znaleźć tylko niektóre z potrzebnych informacji, nie zawsze rozumie kontekst sytuacyjny i ma problem z określeniem intencji autora • popełnia liczne błędy przy wykonywaniu prostych zadań sprawdzających bardziej szczegółowe rozumienie tekstu typu: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań – czasami potrafi uzasadnić swoją decyzję • czasami ćwiczy w domu czytanie zadanych tekstów • technika czytania – czyta, popełniając liczne błędy • czasami zgłasza się do czytania podczas lekcji
2	<ul style="list-style-type: none"> • z czytanego tekstu jest w stanie zrozumieć tylko pojedyncze wyrazy lub najprostsze zwroty • nawet z pomocą nauczyciela ma poważny problem z wykonaniem najprostszyc zadań sprawdzających poziom zrozumienia ogólnego • przy wykonywaniu najprostszyc zadań sprawdzających poziom zrozumienia szczegółowego, typu: ustalanie kolejności wydarzeń, określanie prawdziwości zdań – najczęściej zgaduje i nie potrafi uzasadnić swojej decyzji • sporadycznie ćwiczy w domu czytanie zadanych tekstów • technika czytania – czyta niechętnie, popełniając bardzo liczne błędy
1	<ul style="list-style-type: none"> • zwykle nie czyta tekstów zawartyc w podręczniku • jeśli czyta, to nie rozumie sensu większości przeczytanego tekstu i nie potrafi skorzystać z żadnych zawartyc w nim informacji • nawet z pomocą nauczyciela nie jest w stanie wykonać najprostszyc zadań sprawdzających poziom zrozumienia tekstu • niekiedy rozumie jedynie pojedyncze wyrazy • nie ćwiczy w domu czytania zadanych tekstów • technika czytania – czyta bardzo niechętnie, popełniając bardzo liczne, rażące błędy, uniemożliwiające zrozumienie

Skala ocen	Słuchanie Umiejętności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi zrozumieć ogólny sens różnorodnych rozmów opartyc na materiałach anglojęzycznych wykraczających poza materiał zawarty w podręczniku takich jak: piosenki, filmy, proste skecze • rozumie wszystkie polecenia nauczyciela i potrafi właściwie na nie zareagować • potrafi z łatwością rozpoznać uczucia i reakcje mówiącego • potrafi wydobyć szczegółowe informacje z tekstu słuchanego i właściwie na nie zareagować • na podstawie wysłuchanego tekstu potrafi bezbłędnie wykonać wszystkie zadania sprawdzające różnego typu – zawsze potrafi uzasadnić swój wybór • z łatwością rozróżnia dźwięki i intonację • bardzo aktywnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu słuchania

5	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi zrozumieć ogólny sens różnorodnych rozmów opartych na materiałach anglojęzycznych zawartych w podręczniku • rozumie zdecydowaną większość poleceń nauczyciela i potrafi właściwie na nie zareagować • potrafi rozpoznać uczucia i reakcje mówiącego • na podstawie wysłuchanego tekstu potrafi wykonać zadania sprawdzające typu: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań, uzupełnianie tekstu z lukami, uzupełnianie tabelki brakującymi informacjami – uczeń potrafi uzasadnić swój wybór • rozróżnia dźwięki i intonację • aktywnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu słuchania
4	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi zrozumieć sens większości różnorodnych rozmów opartych na materiałach anglojęzycznych zawartych w podręczniku • rozumie większość poleceń nauczyciela i zazwyczaj potrafi prawidłowo na nie zareagować • zazwyczaj potrafi rozpoznać uczucia i reakcje mówiącego • na podstawie wysłuchanego tekstu potrafi wykonać większość zadań sprawdzających typu: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań, uzupełnianie tekstu z lukami, uzupełnianie tabelki brakującymi informacjami – zazwyczaj potrafi uzasadnić swoją decyzję • rozróżnia większość dźwięków • przeważnie aktywnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu słuchania
3	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi zrozumieć sens niektórych rozmów opartych na materiałach anglojęzycznych zawartych w podręczniku • nie rozumie całego tekstu i nie jest w stanie zawsze uchwycić jego ogólny sens • nie zawsze rozumie polecenia nauczyciela i nie zawsze potrafi na nie odpowiednio zareagować • nie zawsze rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego • na podstawie wysłuchanego tekstu potrafi wykonać niektóre zadania sprawdzające typu: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań, uzupełnianie tekstu z lukami, uzupełnianie tabelki brakującymi informacjami – popełnia przy tym błędy i nie zawsze jest w stanie uzasadnić swój wybór • mało aktywnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu słuchania, ma problemy z koncentracją przy wykonywaniu zadań ze słuchu
2	<ul style="list-style-type: none"> • nie potrafi zrozumieć sensu większości rozmów opartych na materiałach anglojęzycznych zawartych w podręczniku • zwykle nie rozumie tekstu i nie jest w stanie uchwycić jego sensu • zwykle nie rozumie poleceń nauczyciela i nie potrafi na nie zareagować • sporadycznie rozpoznaje reakcje i uczucia mówiącego • na podstawie wysłuchanego tekstu ma poważny problem z wykonaniem zadań sprawdzających typu: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań, uzupełnianie tekstu z lukami, uzupełnianie tabelki brakującymi informacjami – zwykle zgaduje, popełniając przy tym bardzo liczne błędy, potrzebuje pomocy • zwykle nie rozróżnia dźwięków • uczeń nie jest aktywny i nie koncentruje się podczas wykonywania zadań ze

	słuchu
1	<ul style="list-style-type: none"> • nawet z pomocą nauczyciela i kilkakrotnym powtarzaniu nagrania nie rozumie jakichkolwiek rozmów opartych na materiałach anglojęzycznych zawartych w podręczniku • nie rozumie żadnych poleceń nauczyciela, nawet najprostszych i z podpowiedziami • jest w stanie zrozumieć tylko pojedyncze wyrazy, lecz nie potrafi na ich podstawie zrozumieć ogólnego sensu wypowiedzi • nie rozpoznaje uczuć i reakcji mówiącego • błędnie rozwiązuje zadania sprawdzające rozumienie ze słuchu, nawet z pomocą nauczyciela • nie rozróżnia dźwięków • uczeń nie jest aktywny podczas zajęć, ponieważ nie rozumie tego, co słyszy

Skala ocen	Mówienie Umiejętności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • swobodnie i bardzo chętnie wypowiada się na różne tematy, zachowując przy tym dużą dokładność językową i zasób słownictwa • poziom wypowiedzi wykracza poza wymagania programowe • ma bardzo dobrą wymowę i można go łatwo zrozumieć • w zadaniach komunikacyjnych jest zawsze bardzo aktywny i zaangażowany • w sposób naturalny i spontaniczny niezwykle chętnie wypowiada się na różne tematy
5	<ul style="list-style-type: none"> • dość swobodnie i chętnie wypowiada się na różne tematy, zachowując przy tym dokładność językową • potrafi dość płynnie i bez zahamowań mówić na tematy określone w rozkładzie materiału • dysponuje pełnym zakresem słownictwa opisanym w rozkładzie materiału • ma prawidłową wymowę i można go łatwo zrozumieć • w zadaniach komunikacyjnych jest zawsze aktywny i zaangażowany • w sposób naturalny i spontaniczny bardzo chętnie wypowiada się podczas lekcji na różne tematy
4	<ul style="list-style-type: none"> • mówi z lekkim wahaniem, dość spójnie, w miarę poprawnym językiem • dysponuje słownictwem wystarczającym do dość swobodnej interakcji w zakresie opisanym w rozkładzie materiału • można go zazwyczaj zrozumieć • potrafi włączyć się do rozmowy • w zadaniach komunikacyjnych jest raczej aktywny • na ogół w naturalny sposób chętnie wypowiada się podczas lekcji na różne tematy
3	<ul style="list-style-type: none"> • uczeń mówi z wyraźnym wahaniem, raczej niespójnie i niepełnymi zdaniami • posługując się językiem, popełnia liczne błędy, które czasem zakłócają przekaz • wypowiada się tylko na wybrane zagadnienia opisane w rozkładzie materiału • w zadaniach komunikacyjnych jest rzadko aktywny, często ułatwia sobie pracę, posługując się językiem ojczystym • rzadko wypowiada się podczas lekcji, zapytany popełnia dużo błędów

	językowych
2	<ul style="list-style-type: none"> uczeń wypowiada się sporadycznie, nie z własnej inicjatywy popelnia wiele błędów uniemożliwiających zrozumienie czasami wypowiada jedynie pojedyncze słowa lub podstawowe zwroty czasami przy pomocy nauczyciela bierze udział w zadaniach komunikacyjnych, lecz na ogół nie jest aktywny, zwykle nie interesuje go praca zespołu, a nawet potrafi ją dezorganizować nie zabiera głosu w rozmowie
1	<ul style="list-style-type: none"> uczeń ma ogromny problem, aby wypowiedzieć się na jakikolwiek, nawet najprostszy temat, nawet przy pomocy nauczyciela wypowiadając się popełnia bardzo liczne błędy, przez co jego wypowiedź jest niezrozumiała, niespójna i nie zawsze na temat zwykle nie potrafi odpowiedzieć na krótkie, bardzo łatwe pytania nauczyciela nawet kierowany podpowiedziami z jego strony prawie nigdy nie zabiera głosu w rozmowie

Skala ocen	Pisanie Umiejętności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> wykonuje nieobowiązkowe prace pisemne – pisze dla przyjemności, np.: prowadzi pamiętnik, blog lub koresponduje z rówieśnikami z zagranicy pisze wypowiedzi pisemne bogate pod względem gramatyczno-leksykalnym pisze spójnie, bez błędów w pisowni i interpunkcji bardzo chętnie wykonuje zarówno pisemne prace projektowe zawarte w podręczniku, jak i te z dodatkowych źródeł poziom prac wykracza poza wymagany materiał bardzo chętnie wykonuje dodatkowe prace domowe, które wykraczają poza wymagany poziom
5	<ul style="list-style-type: none"> wyczerpująco wykonuje prace pisemne na tematy wyszczególnione w rozkładzie materiału potrafi w spójny sposób zorganizować swoją wypowiedź pisząc, wykorzystuje bogaty zasób środków gramatyczno-leksykalnych popelnia nieliczne, mało znaczące błędy w pisowni i interpunkcji chętnie wykonuje pisemne prace projektowe zawarte w podręczniku zawsze prawidłowo wykonuje prace domowe
4	<ul style="list-style-type: none"> prace pisemne są dość obszerne ale nie zawsze wyczerpujące wypowiedzi pisemne zawierają nieliczne błędy gramatyczno-leksykalne, które na ogół nie zakłócają przekazu pisze nie zawsze spójnie, czasami z błędami w pisowni i interpunkcji czasami wykonuje pisemne prace projektowe zawarte w podręczniku przeważnie wykonuje prawidłowo prace domowe
3	<ul style="list-style-type: none"> pisze prace pisemne, które są mało rozbudowane, nie zawsze na temat stosuje ograniczony zakres słownictwa i struktur językowych wypowiedzi pisemne zawierają liczne błędy gramatyczno-leksykalne, które niekiedy zakłócają przekaz tekst nie jest spójny, zawiera liczne błędy w pisowni i interpunkcji

	<ul style="list-style-type: none"> • czasami wykonuje prace domowe, które zawierają błędy
2	<ul style="list-style-type: none"> • uczeń pisze sporadycznie i niechętnie • prace pisemne są ubogie w struktury gramatyczno-leksykalne • pisanie prac sprawia mu duże trudności, nawet z pomocą nauczyciela • pisze niespójne, z dużą ilością błędów językowych, które bardzo często zakłócają przekaz • teksty są źle zorganizowane i chaotyczne • popełnia szereg błędów przy przepisaniu z tablicy • rzadko odrabia prace domowe
1	<ul style="list-style-type: none"> • nawet przy pomocy nauczyciela nie potrafi wypowiedzieć się pisemnie na większość tematów zawartych w rozkładzie materiału • jeśli pisze, to jego prace są nieczytelne lub zawierają tak dużo błędów gramatyczno-leksykalnych, że przekaz staje się niezrozumiały • ma problemy przy przepisaniu z tablicy • teksty są bardzo źle zorganizowane i chaotyczne • zwykle nie prowadzi zeszytu bądź robi to w sposób bardzo niedbały • nie odrabia nawet najprostszyc prac domowych – jeśli je wykona, obfitują one w rażące błędy, które uniemożliwiają zrozumienie treści

Opracowanie:
Grażyna Czapula
Katarzyna Kozłowska

4. Sprawdziany

Progi procentowe należy ustalić zgodnie z wytycznymi WSO – będą się one zatem różnić w zależności od szkoły. Poniższa tabela ilustruje przykładowy podział punktacji z testów/sprawdzianów, odpowiednio do oceny.

%	95-100	85-94	70-84	50-69	31-49	0-30
Ocena	celujący	bardzo dobry	dobry	dostateczny	dopuszczający	niedostateczny

Uwaga!

W przypadku uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się należy dostosowywać sprawdziany i testy indywidualnie, do konkretnych potrzeb i możliwości psychofizycznych i edukacyjnych tych uczniów. Wymagania edukacyjne w stosunku do nich powinny być ustalone na takim poziomie, by byli w stanie im sprostać, ale jednocześnie by skłaniały ich do przewyższania trudności i motywowały do dalszej pracy.

Pilność/zaangażowanie ucznia

Oceniane są w sposób opisowy, ze szczególnym uwzględnieniem wkładu pracy ucznia proporcjonalnie do jego zdolności i możliwości.

Raport

Proponujemy, aby na koniec każdego semestru uczeń otrzymał krótki raport z informacją o postępach, uwzględniający wyżej wymienione obszary aktywności, oceny cząstkowe i ocenę końcową. Poniżej zamieszczony został wzór takiego raportu.

Imię i nazwisko ucznia	Oceny częstkowe	Średnia ocen częstkowych
Klasa	Komentarz	
Słownictwo		
Gramatyka		
Słuchanie		
Mówienie / Wymowa		
Czytanie		
Pisanie		
Zeszyt / Zeszyt ćwiczeń		
Praca domowa		
Praca grupowa / Praca projektowa		
Umiejętność samodzielnego uczenia się		
Sprawdziany / Testy / Kartkówki		
Pilność, zaangażowanie		
Ocena na koniec półrocza / roku		
..... / Data Podpis nauczyciela

5. Ocenianie kształtujące

Ocenianie kształtujące nazywane jest także ocenianiem pomagającym się uczyć, a to dlatego, że zachęca zarówno nauczyciela, jak i uczniów do kontrolowania **procesu** uczenia się, a nie jego mniej lub bardziej wymiernych efektów. W kształtującym podejściu do oceniania, nauczyciel pokazuje uczniom cel i kierunek nauki, naprowadza, wspiera i obserwuje, w zamian przekazując dzieciom informację zwrotną pomagającą im poprawić swoje błędy i doskonalić umiejętności.

W niniejszym programie omówimy krótko cztery kluczowe, z punktu widzenia oceniania uczniów przez nauczyciela anglistę, elementy:

- kryteria oceniania, czyli NACOBESZU,
- informację zwrotną,
- ocenę koleżeńską,
- samoocenę.

NACOBEMU, czyli kryteria oceniania

Uczniowie mają prawo wiedzieć, czego będzie wymagał od nich nauczyciel i jakie aspekty danego zadania będą podlegały ocenie. Dlatego niezwykle ważne jest ustalanie i podawanie uczniom kryteriów oceny, zwanych „nacobemu”, czyli na co będziemy zwracać uwagę. Informacja ta powinna być bardzo konkretna, tak aby uczeń sam mógł ocenić, czy opanował dany materiał w wystarczającym stopniu. Sugerujemy, aby każda lekcja i każdy sprawdzian były poprzedzone podaniem uczniom kryteriów sukcesu. Kryteria sukcesu to krok ku zbudowaniu takiej relacji uczeń-nauczyciel, w której nauczyciel chce uczniowi pomóc się nauczyć. I najważniejsze – nauczyciel powinien oceniać TYLKO to, co podane zostało w kryteriach sukcesu. Raz zawiedzione zaufanie uczniów może być ciężko odbudować.

Informacja zwrotna

Z punktu widzenia nauczyciela-anglisty, zorientowanego na proces doskonalenia umiejętności językowych, informacja zwrotna jest kluczowym elementem oceniania kształtującego. Rozwijając umiejętności językowe, uczniowie muszą podejmować liczne próby komunikacji w języku obcym i powinni mieć prawo popełnić błąd – muszą wiedzieć, że za błąd nie zostaną ukarani – że podjęcie próby, choćby nieudanej, zostanie docenione i wykorzystane jako wskazówka do dalszej nauki. W tym celu efektywnym narzędziem jest konstruktywna i wspierająca informacja zwrotna, dzięki której uczeń wie, jak poprawić popełniony błąd i w jakim kierunku dążyć, aby osiągnąć zamierzony cel.

W nauczaniu przedmiotowym pełna informacja zwrotna powinna optymalnie zawierać cztery elementy: wskazanie dobrych elementów w pracy ucznia, odnotowanie elementów pracy, które wymagają poprawy, zamieszczenie wskazówek, w jaki sposób poprawić pracę oraz zasugerowanie, w jakim kierunku pracować dalej. Mając jednakże na uwadze specyfikę nauczania języka obcego, warto nieco uprościć formę informacji zwrotnej, ograniczając ją do trzech elementów:

- co jest **dobrze** (+ +)
- co **wymaga poprawy** (-)
- jak **poprawić pracę**, nad czym dalej pracować (↗)

Należy pamiętać, że informacja zwrotna powinna być przede wszystkim motywująca, dlatego uwag pozytywnych powinno być więcej niż tych krytycznych, tak aby uczeń miał poczucie, że nauczyciel docenia jego wkład pracy i osiągnięcia, choćby niewielkie. Po komentarzach pozytywnych należy wskazać obszary, które uczeń powinien udoskonalić. Ważne, żeby ta krytyka była precyzyjna i konstruktywna, tak aby uczeń wiedział, że wskazanie błędów to nie reprimenda, po której może spodziewać się kary, lecz nieodłączny element rozwoju. Dlatego też zaraz po słowach krytyki powinny pojawić się wskazówki, jak niedoskonałe obszary pracy uczeń może poprawić. Ten trzeci element informacji zwrotnej, który odróżnia ją od oceny opisowej, jest kluczowy w ocenianiu zorientowanym na proces: nadaje sens uczeniu i uczeniu się poprzez wskazanie uczniowi kierunku dalszego działania.

Ocena koleżeńska

Współpracowanie i udzielanie oceny koleżeńskiej to umiejętności, które uczniowie rozwijają powoli i niekoniecznie z przekonaniem od samego początku, stąd musimy uzbroić się w cierpliwość, aby dostrzec pożądane efekty. Wzajemne ocenianie się przez uczniów to także sposób oceniania, w którym nie da się w pełni wyeliminować subiektywizmu w ocenie koleżeńskiej (podobnie jak nie jest w 100% obiektywna ocena nauczyciela wobec ucznia). Pomocne w tym względzie są ściśle wyznaczone, jednoznaczne kryteria, w oparciu o które uczniowie wzajemnie się oceniają. Drugim, niezbędnym uwarunkowaniem efektywnego działania oceny koleżeńskiej jest atmosfera życzliwości panująca w klasie; wypracowanie w danej grupie uczniów wzajemnego zaufania, wsparcia oraz otwartości na uwagi ze strony rówieśników. Sugerujemy przypominanie uczniom, że oceniając innych, pomagają sobie nawzajem w nauce.

Samoocena

Nauczenie dzieci właściwego podejścia do samooceny jest wyzwaniem: trudność polega na przekonaniu ucznia, że ocena samego siebie nie powinna być samokrytyką, a raczej uświadomieniem sobie przede wszystkim tego, co już wiem, co umiem. Analogicznie jak w informacji zwrotnej, sugerujemy, aby zachęcać uczniów najpierw do znalezienia swoich mocnych stron, a dopiero potem do zastanowienia się, czy są obszary, nad którymi uczeń powinien popracować, aby uzupełnić pewne braki, udoskonalić te lub inne umiejętności. Podobnie jak w ocenie koleżeńskiej, punktem wyjścia do samooceny powinny być precyzyjnie sformułowane kryteria sukcesu, do których uczeń może się odnieść, oceniając własną pracę.

W niniejszym programie nauczania proponujemy dwa proste sposoby zachęcenia uczniów do samooceny:

- **technika świateł drogowych** – oceniając swoją pracę, uczeń przy każdym jej elemencie, zaznacza zrealizowanie danego kryterium odpowiednim kolorem:
 - zielonym, jeśli zadanie było dla niego łatwe,
 - żółtym, jeśli miał wątpliwości podczas jego wykonania,
 - czerwonym, jeśli sprawiło mu trudność.
- **technika zdań podsumowujących** – oceniając swoją pracę, uczeń krótkimi zdaniami podsumowuje, jakie elementy zadania były dla niego łatwe, jakie sprawiły mu trudność, itd. Sugerujemy wprowadzenie kilku początków takich zdań, aby ułatwić uczniom dokonanie samooceny, np.:
 - *I think I did well/badly...*
 - *I enjoyed...*
 - *I think ... was really/quite easy/difficult.*

B. Ocena pracy nauczyciela

Ocenić podlega nie tylko praca ucznia, ale również nauczyciela. Oczekujemy od uczniów, aby zastanawiali się nad własnym procesem uczenia się, i tego samego musimy zatem

wymagać od siebie. Zachęcamy do refleksji nad swoją pracą. Najlepiej po każdej lekcji zadać sobie poniższe pytania:

1. Czego nauczyli się dziś moi uczniowie?
2. Czy ćwiczenia były urozmaicone?	TAK/NIE
3. Czy uwzględniali różne style uczenia się i różne predyspozycje uczniów?	TAK/NIE
4. Czy każdy uczeń miał szansę zdobyć nową wiedzę, udoskonalić swoje umiejętności?	TAK/NIE
5. Czy lekcja była atrakcyjna dla uczniów?	TAK/NIE
6. Czy zrealizowała postawione cele?	TAK/NIE
7. Czy byłem / byłam sprawiedliwy / sprawiedliwa?	TAK/NIE

Ponadto we właściwej ocenie swojej pracy, zastosowanych metod i ich efektów pomocne są:

- obserwacja pracy uczniów na lekcji i osiągnięte przez nich wyniki;
- luźne rozmowy z uczniami na temat technik i zadań stosowanych przez nauczyciela;
- samoobserwacja – np. nagranie swojej lekcji na kasecie wideo (lub DVD) i analiza jej przebiegu;
- ankieta przeprowadzona wśród uczniów i omówienie jej z nimi;
- hospitacja koleżeńska lub dyrektora szkoły i rozmowa pohospitacyjna;
- obserwowanie lekcji innych nauczycieli i porównywanie ich ze swoim stylem prowadzenia lekcji.

Samoocena pracy nauczyciela oraz jej ocena dokonana przez innych to nie wszystko. Nowoczesny nauczyciel zawsze dąży do doskonalenia własnego warsztatu pracy. Dlatego warto studiować publikacje metodyczne, korzystać z nauczycielskich forów dyskusyjnych w internecie i korzystać z warsztatów, konferencji i szkoleń oferowanych przez ośrodki metodyczne i wydawnictwa. Kalendarz bieżących szkoleń wydawnictwa Macmillan znajduje się na stronie www.macmillan.pl. Serdecznie zapraszamy.

Zachęcamy również do lektury metodycznej z bogatej oferty wydawnictwa Macmillan. Szczególnie polecamy:

- *AN A-Z OF ELT*, Scott Thornbury
- *LEARNING TEACHING*, Jim Scrivener
- *TEACHING PRACTICE*, Roger Gower, Diane Phillips i Steve Walters
- *BEYOND THE SENTENCE*, Scott Thornbury
- *SOUND FOUNDATIONS*, Adrian Underhill
- *UNCOVERING GRAMMAR*, Scott Thornbury
- *TEACHING READING SKILLS IN A FOREIGN LANGUAGE*, Christine Nutall
- *DISCOVER ENGLISH*, Rod Bolitho i Brian Tomlinson
- *UNCOVERING CLIL*, Peeter Mehisto, Maria Jesus-Frigols, David Marsh
- *BLENDED LEARNING*, Pete Sharma, Barney Barret

INFORMACJE O AUTORACH PROGRAMU

Ewa Piotrowska jest redaktorem merytorycznym w wydawnictwie Macmillan, a także autorką licznych materiałów dydaktycznych, m.in. Książki Nauczyciela do kursu *Angielski dla zerówek*, publikacji dotyczącej oceniania kształtującego, licznych testów itd. Ze światem dydaktyki językowej związana jest od 15 lat, jako nauczycielka i lektorka języków angielskiego i hiszpańskiego, jak również metodyk w warszawskiej szkole językowej. Od kilku lat prowadzi szkolenia z zakresu metodyki nauczania języków obcych w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej.

Tomasz Szyber jest anglistą, językoznawcą oraz metodykiem z wieloletnim doświadczeniem w nauczaniu. Obecnie pracuje w wydawnictwie Macmillan, gdzie jest redaktorem merytorycznym. Zajmuje się przede wszystkim opracowywaniem materiałów do szkół podstawowych.